

HVA KJENNETEGNER SANGBOKA SOM PEDAGOGISK TEKST?

Gunn Siri Randem
Studentnummer 032672
Veileder: Ragnhild Lund

Mastergradsstudiet i pedagogiske tekster:
læring — kommunikasjon — design

Avdeling for lærerutdanning
Høgskolen i Vestfold

15. mars 2010

FORORD

“A round is a circle, a circle of sound”, heter det i en kanonsang av Tom Chapin og Tom Forster fra 1988. Den fortsetter med: “...fits like a puzzle when it goes around”. Omtrent som en akademisk oppgave når alt faller på plass.

Masteroppgaven er blitt til ved Høgskolen i Vestfold, i studiet pedagogiske tekster: læring – kommunikasjon – design. Som navnet på studiet fordrer, tar artikkelen opp ulike aspekter ved læring, kommunikasjon og design, sett i relasjon til hoveddelen av mastergradsarbeidet, som har bestått i å skape en sangbok på papir og nett ved navn *Rundsanger og kanon*.

Nye tanker innen læringsforskning tar opp spørsmål om hvordan pedagogiske tekster kan designes på en slik måte at læring skjer. Elever skal i dag ikke bare ta i mot tekster, de skal også være medprodusenter. Jeg undret meg i oppstarten av mastergradsarbeidet hvordan man kan designe en læringsressurs som tar høyde for dette aspektet i musikkfaget. Valget falt på det å lage en sangbok bestående av rundsanger og kanon. Når flere stemmer synger sammen i kanon, så både deltar man og produserer man "tekster" - i vid forstand. Man opplever dem så og si innenfra – som også jeg har gjort det gjennom min egen produksjon av sangboka på nett og papir.

”Syng med sjel og syng med munn, syng deg freidig, fri og sunn”, sa Per Sivle (gjengitt i Søråas 1958: tittelbladet). Dette sitatet fikk dobbel betydning i løpet av arbeidet. Jeg måtte gjøre et langt opphold i mastergradsarbeidet på grunn av en radikal kreftoperasjon og nødvendig rehabilitering. Jeg trodde på et tidspunkt at det hele var over.

Det er derfor med glede at jeg takker mine undervisere for å ha tilrettelagt for og bidratt til inspirerende og morsomme læringsprosesser i mastergradsstudiet. Jeg vil gjerne takke professor Susanne V. Knudsen ved Høgskolen i Vestfold for kreative tanker og konstruktiv tilbakemelding da prosjektet var i sin startfase. Jeg vil også takke Ragnhild Lund som veileder og positiv støttegiver underveis, og Arve Amsrud fra ”Sang i Norge” som ga meg verdifull informasjon og inspirasjon til arbeidet med kanonsamlingen da jeg var i gang, så vel som inspirasjon til det å synge ”med eget nebb” da jeg var musikkstudent ved Høgskolen i Vestfold noen år tilbake. Takk!

Gunn Siri Randem, Høgskolen i Vestfold, 2010

Innhold

FORORD.....	1
1 SANGBOKA SOM PEDAGOGISK TEKST	4
1.1 Problemstilling og introduksjon.....	4
1.2 Hva er kanon og rundsanger?	6
2 TEORETISKE REFLEKSJONER.....	8
2.1 Hva kjennetegner sangboka som pedagogisk tekst?	8
2.2 Pedagogisk tekst	11
2.3 Læring og pedagogiske tekster.....	12
2.4 Kommunikasjon, formidling og resepsjon	13
2.5 Design og pedagogiske tekster.....	17
2.6 Didaktikk og sangbokas didaktiske identitet	17
2.7 Tidligere forskning på sangbøker	19
2.8 Sangboka i historisk perspektiv	20
2.9 Legitimeringstanker i tiden.....	23
3 METODISKE REFLEKSJONER	25
3.1 Forskningsdesign og metode.....	25
3.2 Etske refleksjoner	27
4 ANALYTISKE REFLEKSJONER	28
4.1 En relasjonsmodell som utgangspunkt for analyse	28
4.2 Om sangboka Rundsanger og kanon	29
5 OPPSUMMERING OG AVSLUTNING	36
ETTERORD: METAREFLEKSJON	38
KILDER.....	39
VEDLEGG	48
Vedlegg 1 Bilde av nettsida "Musikkrom"	48
Vedlegg 2 Bilde av "Hovedsiden for Rundsanger og kanon" (wiki)	49
Vedlegg 3 Bilde av siden "Sangbokbasen for Rundsanger og kanon"	50
Vedlegg 4 Bilde av siden "Sangboka Rundsanger og kanon" på nett.....	51

Vedlegg 5 Bilde av bloggen "Rundsanger og kanon" på wordpress.com..	52
Vedlegg 6 Forespørsel om tillatelse/samtykke.....	53
Vedlegg 7 Samtykke	54
Vedlegg 8 Svar fra TONO	55
Vedlegg 9 Svar fra Den Norske Forleggerforeningen.....	56
Vedlegg 10 Forespørsel til forlagene	57
Vedlegg 11 Statistikk over wiki pr år.....	58
Vedlegg 12 Eksempelstatistikk over wikien "Musikkrom.wikispaces.com".....	59
Vedlegg 13 Statistikk over wiki 2010.....	60
Vedlegg 14 Statistikk over bloggen "sirran.wordpress.com"	61
Vedlegg 15 Opptelling av kanon i noen av skolens sangbøker.....	62
Vedlegg 16 Den didaktiske relasjonmodellen	67
Vedlegg 17 Relasjonsmodell for sangboka som pedagogisk tekst	68

Hva kjennetegner sangboka som pedagogisk tekst?

MASTERGRADSARTIKKEL I PEDAGOGISKE TEKSTER: LÆRING – KOMMUNIKASJON – DESIGN

1 SANGBOKA SOM PEDAGOGISK TEKST

1.1 Problemstilling og introduksjon

Hva er det som kjennetegner sangboka som pedagogisk tekst? Dette er hovedspørsmålet jeg stiller i denne artikkelen, som er skrevet innenfor rammen av masterstudiet Pedagogiske tekster: læring – kommunikasjon – design ved Høgskolen i Vestfold. Med pedagogisk tekst forstås her tekster, lærebøker, læremidler og multimodale ressurser som realiserer kommunikasjon og læring (Selander og Skjelbred 2004) i formelle og uformelle læringskontekster (Knudsen 2008a).

Det multimodale perspektivet bygger på en sosiosemiotisk kommunikasjonstilnærming; der det å skape mening, formidle kunnskap og tilrettelegge for læring skjer via design av tegnsystemer (Kress & van Leeuwen 2001). Tegnsystemene kan være lyd, bokstaver, skrift, gester, noter, overflater eller farger, og de anvendes i ulike medier – trykte, digitale eller i fysiske rom (Rostvall og Selander 2008). Pedagogiske tekster kan dermed være skriftlige og muntlige, multimediale, interaktive og ikke-verbale (Knudsen 2008a). En samling sanger i en sangbok, noter på en papir- eller nettside og en sang som klinger i det fysiske rommet kan i dette perspektivet fortolkes som tekster (Nytnes 2008).

Svaret på det innledende spørsmålet springer ut av teoretiske og analytiske refleksjoner som er utløst av masterprosjektets hoveddel; å lage et praktisk skapende arbeid; her en sangbok med navnet *Rundsanger og kanon*. Arbeidet har bestått i å samle, velge ut og publisere kanonsangene på papir og på internett. Å notere sanger etter gehør, sette alle sangene på notesats, velge tonearter, fremstillingsform og design har vært en del av dette. Jeg har også gjendiktet 70 sangtekster fra flere språk og har illustrert sangboka selv. Den trykte sangboka består av 189 sanger.

Samlingen på nett består av vel 200 sanger i tekst og noter. På nettstedet finnes informasjon om kanon, det å synge i kanon, om sangboka i verden og i Norge og utviklingen av flerstemt sang (vedlegg1-4). Tekstene er utarbeidet særskilt for nettsidene. Nettstedet presenterer også

egeninnspilte lydfiler med digital melodi, sang og flerstemt sang, der egen stemme er basis for sangopptak. Produktet er å betrakte som en prototype. Jeg har utforsket publiseringen av sangboka på nett både på wiki¹- og bloggform². Forfatterne av wiki og blogg organiserer og produserer innholdet og former delvis også designet selv ut fra valgbare maler som basis. På nettstedet ”Musikkrom” har jeg organisert sangboka og all informasjon som er knyttet til den under tittelen ”Mediateket” i menyen (se vedlegg 1). Rundsangbloggen har hyperlinker og pekere til wikien (vedlegg 5).

Masterprosjektet er som helhet et kvalitativt forsknings- og utviklingsarbeid, men det har i denne prosessen ikke vært lett for meg å fastslå hva som reelt sett er forskning og hva som bare er utvikling av sangboka som et produkt. Det empiriske studiefeltet gjelder design av en sangbok publisert i to ulike medier (på nett og på papir), og kan metodisk sett ses på som et kasus med to typer undersøkelsesenheter. I forskning brukes betegnelsen ”case-design” om slike studier (Yin 2004). Praktisk viten og etikk er viktig når nærheten mellom ”det studerte” og den som studerer er så åpenbar som i mitt forskningsprosjekt (jf Flyvbjerg 1992/2003). Arbeidet har vekslet mellom det abstrakte og det konkrete. I vekslingen har jeg et teoretisk ståsted i sosialkonstruktivistiske, sosiosemiotiske og designteoretiske perspektiver på kunnskap og læring. Også resepsjonsteoretiske perspektiver på teksters virkning i møtet med en leser ligger innbakt i forståelsesgrunnlaget mitt.

Siktemålet med artikkelen er å gi en bred redegjørelse for sangboka som pedagogisk tekst gjennom en teoretisk gjennomgang av relevante begreper og belyse den historiske utviklingen for musikkfaget og dets didaktiske³ begrunnelser. Jeg vektlegger å gi en oversikt over legitimeringen av sang og sangfaget i læreplanene fram til i dag, fordi dette har innvirket på sangbøkernes innhold, legitimering og didaktiske identitet som pedagogiske tekster i skolen. Dette gir i sin tur inspirasjon til å reflektere analytisk over sangboka *Rundsanger og kanon* i lys av en didaktisk relasjonsmodell (vedlegg 17). Informasjon om bakgrunnen for prosjektet tas opp i analysedelen av artikkelen.

¹ En wiki er et nettsted for rask publisering av hypertekster omkring ulike tema, der mange kan ha skrive- og lesetilgang og ingen har spesielt eierskap (Randem 2007). Wikien heter ”musikkrom” og er å finne på adressen: <http://musikkrom.wikispaces.com/>. Se vedlegg 1-4 for bilder av sidene.

² En blogg er et individuelt nettsted, der fortløpende personlig kommunikasjon og nyhetsinnlegg står sentralt. Bloggen har tittelen ”Rundsanger og kanon” og er å finne på adressen <http://sirran.wordpress.com/>. Se vedlegg 5 for bilde av forsiden.

³ Didaktikk angår spørsmål om *hva, hvordan og hvorfor* i faget og undervisningen (Hanken og Johansen 1998), og for sangboka som pedagogisk tekst. Didaktikk har røtter i det greske *deik*, som betyr å vise vei, å avdekke; her ”kunsten å komme frem til noe som ikke var klart synlig eller lå opp i dagen for å bli oppdaget, observert og anerkjent” (Gundem 2008, Ongstad 2004).

Artikkelen er organisert slik at begrepene kanon og rundsanger blir forklart i første kapittel. I det følgende teorikapitlet redegjør jeg for sangboka som pedagogisk tekst sett i relasjon til læring og kommunikasjon, design og didaktikk. Et kort historisk tilbakeblikk på tidligere forskning og legitimeringen av sang i en skolehistorisk kontekst hører med til de teoretiske refleksjonene. Metodiske og etiske overveielser for det praktiske arbeidet tas inn i kapittel tre. De analytiske refleksjonene i forhold til empirien kommer i kapittel fire. Jeg oppsummerer i kapittel fem. Helt til slutt føyer jeg til noen metarefleksive perspektiver. Gitt studiefeltets omfang og artikkelens begrensede rammer, er viktige teoretiske emner nødvendigvis både forenklet og fortettet.

1.2 Hva er kanon og rundsanger?

Med kanon menes til vanlig en sang som kan synges samtidig av flere i en bestemt rekkefølge, som for eksempel sangene ”Ro, ro, ro din båt” eller ”Fader Jacob”. Ordet kanon har sin grunnstamme i gresk, i betydningen *regel*. Regelen gjelder hvordan stemmene i kanonsanger skal forholde seg til hverandre. Den første ledestemmen setter i gang å synge, og de andre stemmene (følgestemmene) imiterer ledestemmen. Sangerne starter på forutbestemte steder i melodien etter gitte tidsintervaller. Når stemmene klinger sammen, fremkommer flerstemte harmonier. Man kan på forhånd avtale måter som sangen skal slutte på, eller la stemmene tone ut av sangen en etter en.

Både ”Ro, ro, ro din båt” og ”Fader Jacob” er typiske eksempler for den type kanon som kalles ”rundsang”. I en rundsang er de melodiske stemmene som settes inn identiske med ledestemmen. Vi sier at stemmene er unisone. Det betyr at de imiterende stemmene starter på samme tone som ledestemmen, slik at sangen kan ”gå og gå” i all evighet. Et eksempel som viser dette tydelig er sangen ”Hey ho” i sangboka (Randem 2010). Slike rundsanger kalles derfor ofte for ”evighetskanon”. I rundsanger kan de imiterende stemmene også starte på oktaven – det åttende trinnet over grunntonen.

Selv om stemmene i en enkel rundsang regnes for ”unisone”, lyder rundsanger likevel flerstemt fordi de ulike tidsforskyvningene i melodien skaper samklang. Slike unisone rundsanger ble fra gammelt av kalt for *rota*, som betyr hjul. En rota er da en rundsang der alle stemmene synger den samme melodien med bestemte tidsintervaller imellom. Et eksempel på en gammel rota er den engelske sangen ”Sumer is acumin in” fra 1200-tallet. Den er spesiell fordi deler av sangen kan synges i kanon hver for seg (4 eller 6 stemmer). Den siste delen av sangen kan dessuten synges som et fast melodisk innslag gjennom hele melodien (ostinat), helst av de mørkeste stemmene. Selv om rundsanger ofte er enkle, kan de altså likevel være ganske kompliserte.

På italiensk ble rundsanger ofte kalt "caccia", som betyr å gå på jakt. På fransk "chace" (chasse). Man kan si at stemmene jakter på hverandre, f. eks. som i sangen "Alla caccia" i sangboka (Randem 2010). Dette har også trolig gitt opphav til det engelske ordet "catch", som også er en form for kanon. Stemmene synger også her den samme sangen i en bestemt rekkefølge, som i en vanlig rundsang, men her kommer det fram ord og fraser når man lytter på den flerstemte sangen som ikke er åpenbare i den opprinnelige sangteksten. Disse frasene er planlagte fra komponistens side. Et eksempel på en slik "catch" er "Go to Joan Glover" fra 1609 av Thomas Ravenscroft. Når man lytter kan man høre: "Tell her I love her". Summen av rundsangen sunget i kanon, er altså mer enn sangen sunget alene. Samme effekt finner vi i også sangen "Hunden Boff" (Randem 2010), der man kan høre setningen "hunden er best i hjemmet", hvis man lytter nøye.

Det finnes imidlertid kanonmelodier som ikke er en rundsanger, men som er komponert etter strengere kontrapunktiske regler. Kontrapunkt betyr note for note. En slik kanon kan ha ledestemmen transponert til andre tonetrinn over eller under grunntonen i følgestemmen. Et eksempel på en slik type imitasjon finnes i "For Unto Us a Child is Born" fra Händels "Messias", der tenorene kommer inn rett etter sopranene, og imiterer dem perfekt, mens altene synger sin imitasjon på et lavere tonetrinn. Dette kunne ha blitt til en kanon, men er altså et korverk.

Følgestemmen kan også være satt opp baklengs. Denne kanontypen kalles for *retrograd*. Følgestemmen vil da synge eller spille ledestemmens melodi baklengs note for note. En annen mulighet er at følgestemmen går opp i like stort tonesprang (intervall) som ledestemmen går ned. En slik kanon kalles *invertert*. Johann Sebastian Bachs "Musical offering" fra 1747 er et eksempel på en kombinasjon av alle disse. Musikken spilles i kanon: forlengs, baklengs og invertert og tilbake.

Også andre variasjoner i kanon er mulig, for eksempel når det gjelder tid og rytme; altså at sangerne eller musikerne synger og spiller melodilinjene i ulikt tempo og ulik rytme. Noteverdier kan forstørres eller forminskes i følgestemmene. Slike tidsforskyvninger finner vi i det som kalles mensuralkanon. Et kjent eksempel på en mensuralkanon er "Le ray au soleyl" av Johannes Cicionia (1370-1412) som er komponert i det matematiske forholdet 4:3:1. Tre sangere skal her synge sangen i ulike taktarter (se <http://musikkrom.wikispaces.com/Le+ray+au+soleyl>).

Man kan også finne speilkanon der følgestemmen imiterer førstestemmen både baklengs og opp-ned. Slike opp-ned kanon kalles også for "bord-kanon" fordi musikerne kunne legge musikken på et bord mellom seg og spille uten å snu notene. Det finnes også gåtekanon, der sangerne eller

musikerne selv må gjette seg til av tittelen hvordan sangen skal gjennomføres med sine ulike stemmer. Et eksempel er: *Roma tibi subito motibus ibit amor*, som betyr det samme enten du leser setningen baklengs eller forlengs. Følgestemmen skal her settes inn på ledestemmens siste tone og synge eller spille den baklengs.

Jeg har *ikke* tatt med slike strengt komponerte kanonsanger i sangboka *Rundsanger og kanon*. Her finner vi runsanger der følgestemmene bare imiterer ledestemmen. Selve sangboka vil jeg beskrive og reflektere nærmere over i analysekapitlet. Først vil jeg si noe om hva som kjennetegner sangboka som pedagogisk tekst og presentere noen metodiske aspekter.

2 TEORETISKE REFLEKSJONER

2.1 Hva kjennetegner sangboka som pedagogisk tekst?

I september 2008 ble den nye sangboka *Sang i Norge* lansert. Sangboka ble sendt ut gratis som klassesett til alle barneskoler i Norge. På sangbokas nettside står det:

Sang er en av vår tids viktigste kulturelle ytringsformer. Men det finnes ingen sangbok som brukes i skolen i dag, - og kanskje synges det ikke så mye lenger heller? Vi håper og tror at når alle barneskoler har fått et klassesett med samme sangbok vil det bli enklere for den enkelte lærer å synge mer i løpet av skoledagen. Sangboken vil være et felles verktøy uansett fag, uansett formål (<http://www.sanginorge.no/index.php?id=575> lesedato 12.01.10).

Sangboka begrunnes her som et verktøy for læring både i musikkfaget og andre fag. Dette er et tradisjonelt nytteperspektiv på sang i skolen (Jørgensen 1982). Eksempelet viser hvordan enkelte skolefag og deres lærebøker må legitimere sin plass i skole og samfunn. Med legitimering menes her å argumentere for rettmessighet og betydning (Hanken og Johansen 1998).

Sang inngår i dag i skolens musikkfag under hovedområdet musisering. Musisering omfatter også spill og dans. I læreplanverket for Kunnskapsløftet 2006 (LK06) fremheves samspill, musikalsk kommunikasjon og formidling som sentralt. Sanger brukes også i andre fag enn musikk; som underholdning, som opplevelse og som støtte til læring (Varkøy 2000, Lund 2008). I denne konteksten tas sangbøker i bruk som en del av skolens pedagogiske tekster (Amsrud m.fl. 2008). Sangboka er tenkt brukt i skolesammenheng, selv om "... en sangbok aldri kan bli en lærebok i den forstand at den følges fra side til side." (Berg1933:forord). Sangboka føyer seg slik inn i en læreboktradisjon som går tilbake til de første skoleslag vi kjenner i Norge (Lund 2008).

I et utviklingsperspektiv har lærebøker vist seg å være stabile og dynamiske (Knudsen 2008b, Tønnesson 2008). Et underspørsmål til artikkelens hovedproblemstilling er: Gjelder dette også sangboka som lærebok? For å svare må vi først se nærmere på begrepet lærebok.

2.1.1 BEGREPET LÆREBOK

I følge nettordboka ”The free dictionary” er en lærebok pr definisjon en ”bok som gir opplæring; håndbok”. Denne definisjonen blir for enkel i vår sammenheng. I St.meld. nr. 16 (1977–78) defineres lærebøker som trykte læremidler for elevbruk som dekker det alt vesentligste av en godkjent fagplans lærestoff i et fag. Definisjonen er knyttet opp mot forståelsen av den gjeldende opplæringsloven i dette tidsrommet.

I St. meld. Nr. 29 (1994-95) er lærebok-begrepet utvidet. Det legges her under begrepet *læremiddel*: Læremidler omfatter i følge stortingsmeldingen alt det som tas i bruk i en læringssituasjon, og som er meningsbærende i seg selv. Læremidler omfatter tekster, programvare, lyd og bilder og lærebøker som er produsert for å ivareta bestemte opplæringsmål, men det kan også være materiell som har andre formål, som for eksempel avisartikler, spillefilmer eller skjønnlitteratur, sies det i meldingen. Her begynner vi å nærme oss læreboka definert som en *sammensatt tekst*. Sammensatte tekster er et hovedområde i Læreplanverket for Kunnskapsløftet av 2006 (LK06), som utgår fra ”[...] et utvidet tekstbegrep der tekst kan være satt sammen av skrift, lyd og bilder i et samlet uttrykk” (Utdanningsdirektoratet 2008:3). En ”lærebok” er altså i dag ikke lenger definisjonsmessig det den har vært. Hva så med sangboka som lærebok?

2.1.2 SANGBOKA SOM LÆREBOK FOR MUSIKKFAGET

En sangbok er til vanlig plassert innenfor to permer. Omslaget er gjerne fargerikt. Når vi åpner boka, finner vi som oftest et tittelblad, deretter et forord. En innholdsfortegnelse finner vi enten rett etter forordet eller bakerst i boka. Slike paratekster kan gi føringer i forhold til lesernes forventninger (Skjelbred 2008). I forordet forventer vi å finne begrunnelser for boka, hvordan boka tenkes brukt og hvem som er den tenkte leseren. Inni boka finner vi sangtekster og melodier som er gjengitt i notebilder. Mange eldre sangbøker har få, om ingen, illustrasjoner. I nyere sangbøker finner vi ofte enklere illustrasjoner, strektegninger og mindre vignetter. Vi finner også sangbøker som har fargerike sider og noen har med fotografier. Det kan være tatt inn oversettelser og ordforklaringer. Nyere sangbokutgivelser har gjerne følge av cd. Med ny teknologi er det nå også mulig å finne sangbøker som har enkelte lydfiler fra boka lagt ut på web, for eksempel *Sang i Norge* (Amsrud m.fl.2008).

Tatt i bruk i skolen er en sangbok en type lærebok for musikkfaget, selv om den da avviker noe fra andre lærebøker i forhold til formgivning, mengde skriftlig tekst og type kunnskap som videreformidles. Alle sangbøker er imidlertid ikke ”skolesangbøker”; det vil si sangbøker som er

skrevet spesielt til bruk i skolen. Skolesangbøker som sådan er gjerne tenkt tilpasset klassetrinn og har med det som til en hver tid regnes som ”ønskelig” innhold og forventet kunnskapsnivå. Vi kan si at sangbøkene da er bruksretta. For eksempel sier Lars Søråas i forordet til *Sangboka* fra 1958 følgende:

Lærestoffet i denne omarbeidde utgaven av ”Sangboka” er søkt tilrettelagt slik at barna kan få det best mulige grunnlag for almen musikkforståelse, derfor er innføringen i det musikalske tonespråk viet særlig omtanke og utforming. Illustrasjonene har som regel også et pedagogisk siktepunkt.” (Søråas 1958:forordet).

I det som spesifikt blir kalt for skolesangbøker er det da gjerne tatt med ulike typer informasjon og veiledning til læreren om sangmåter, notekunnskap og toneøvelser, som for eksempel i *Skolens sangbok* av Mads Berg fra 1933, 1949, 1955 og 19767. Den gang sang var eget fag i skolen, var ”skolesangboka” som lærebok vanlig forekommende. Skolesangboka måtte da også gjennom den statlige godkjenningsordningen for lærebøker som gjaldt fra 1889 til 2000 (Bratholm 2001).

Etter at faget fikk benevnelsen musikk i 1960, ble det skrevet flere lærebøker for musikkfaget som skulle tilpasses de nye læreplanene. Det kan være at dette var en av grunnene til at noen av sangbøkene som ble publisert etter 1960 stokket om på innholdet. Det metodiske ble trolig satt mer i baksetet. Mads Bergs sangbok av 1967 fikk for eksempel flyttet det metodiske stoffet bakerst i boka, i stedet for fremst som i de tidlige utgavene. Når nettsida til *Sang i Norge* (Amsrud m.fl 2008) så sier at det ikke finnes noen sangbok som brukes i skolen i dag, mener de trolig at det ikke lenger finnes noen spesifikk *skolesangbok* som brukes i skolen; for andre sangbøker finnes selvsagt og tas etter min egen erfaring både jevnlig og sporadisk i pedagogisk bruk i musikkfaget.

Uansett om sangboka er en skolesangbok eller en ”vanlig” sangbok, er det er ikke gitt at den som skal bruke den har avlesningskompetanse i forhold til de symbolene som notebildene representerer, på en slik måte at symbolene kan omsettes musikalsk til klingende musikk. Å lese noter krever en viss grad av musikalsk skolering. Vi har derfor ikke bare forventninger til bokas utseende og innhold, men også til hvordan boka skal tas i bruk i en praktisk situasjon. I skolesettingen tenker vi oss at læreren skal lære oss sangene og synge dem med oss. Derfor kan vi si at sangboka, tatt i bruk i skolen, som andre læreboksjangere angir og opprettholder forventningshorisonter og iscenesetter bestemte typer sosiale aktiviteter (Selander, Åkerfeldt og Engstrøm 2007). Sangboka i skolesammenheng utløser forventninger til pedagogiske arbeidsmåter. Slik sett er sangboka å betrakte som en ”pedagogisk tekst for læring og kommunikasjon”. Dette begrepet krever imidlertid en utdyping sett i relasjon til klingende musikk og nettsider.

2.2 Pedagogisk tekst

Pedagogiske tekster som begrep ble først tatt i bruk av Staffan Selander omkring 1988, og har siden vært under utvikling og avgrensing (Aamotsbakken 2008). I de tidligste definisjonene var pedagogiske tekster tenkt innskrevet i formelle institusjonelle kontekster som skole og academia (Grepstad 1997). De ble definert som pedagogiske ut fra tekstspesifikke trekk, intensjon, bruksretting og spesialisering (Knudsen 2008a). Formålet med tekstene var belæring, og mottakeren var implisitt inkludert gjennom tilpasning (Selander og Skjelbred 2004). Forståelsen av både tekst- og pedagogikkbegrepet er med tiden blitt utvidet (Knudsen 2008b).

2.2.1 Tekstbegrepet i relasjon til klingende musikk og nettsider

I dagligtale blir begrepet *tekst* forstått som sammenhenger av trykte ord, som i blader, bøker eller sms-meldinger. Denne smale forståelsen blir utfordret av f.eks. nettsider med tekster, fargesprakende bilder, reklame- og flashvideoer i samspill. I en utvidet forståelse av tekstbegrepet er slike multimodale ytringer tekster fordi de er meningsbærende og kan fortolkes innenfor en kontekst (Selander og Skjelbred 2004). En rekke kulturelle gjenstander, bilder, multimedia, lydproduksjon og audiovisuell teknologi kan da defineres som tekster fordi de fyller en kommunikativ funksjon. Foto, film og aviser, musikkvideoer og digitale tekstformer, teater og museer (Selander og Skjelbred 2004), rom og arkitektur (Moser 2007, Knudsen 2008a), en kjole på utstilling og noter i praksis uttrykt som klingende musikk i det fysiske rommet kan dermed alle være tekster (Nyernes 2008:26).

Musikk kan ses på som tekst på flere måter. En sang på noteform består av musikalske, meningsbærende tegn og symboler som fortolkes og reproduseres performativt og auditivt i toner og klingende musikk etter gitte, tradisjonsbestemte prinsipper. Sangen som tekst er også et ”tonesatt dikt” som kan fortolkes og gi mening på lik linje med andre tekster. Musikken har indre og ytre kjennetegn og strukturer, analogt med slike vi finner i språk (se f.eks. Maagerø 2005). For eksempel sier vi at en *kanon* er en musikalsk sjanger. Musikkens indre kjennetegn etableres ved tonalitet og dynamikk, tempo, puls, rytme, harmoni og tekstur. Et musikkstykke kan videre ses på som en fortelling eller verbaltekst ut fra musikalsk idé, tema og motiver, og vi snakker gjerne om et musikkstykkets innledning, gjennomføring og avslutning, omtrent som en fortelling. I fremføring og formidling av musikk og sang kan retoriske verktøy også være effektive (Vindenes 2008).

I boka ”Almen musikdidaktik” hevder Frede V. Nielsen (1998) at et musikkforløp organiseres og fortolkes i meningsfulle helheter. Meningen i musikken oppstår først i møtet med et aktivt subjekt.

Møtet kan være spenningsfylt og intenst. Det musikalske objektet (her: sangen) utgjør et mangespektret meningsunivers med ulike meningslag av kinetisk-motorisk, spenningsmessig, emosjonell, åndelig og eksistensiell art (Nielsen 1998). I følge Nielsen (1998) er det en grunnleggende korrespondanse mellom meningslagene i musikken og opplevels- og bevissthetslag hos lytterne. Gjennom sang kan vi dessuten komme til å oppleve, og forstå ting vi ellers ikke ville ha forstått (Ruud 1990). Kroppsutfoldelse, verbalspråk og sang er med på å sette forståelse og erfaringer på begreper og følelser, som en sentral del av ”livstilegnelsen” og det å leve (Bjørkvold 2001). I så måte tenker jeg at sang og musikk aspekter av læring; nettopp det som ”det pedagogiske” i tekstene har som hovedintensjon å medvirke til.

2.2.2 Pedagogikkbegrepet

Pedagogikk kommer av gresk ”paidagogos”; i historisk perspektiv en slave som ledet gutter til skole (Aasen 2004:13). ”Det pedagogiske” i en tekst opptrer når teksten leder leseren til kunnskap og læring. Dette antyder et asymmetrisk maktperspektiv (Knudsen 2008a:71), ut fra synet på eleven som en mer passiv mottaker av kunnskap (Aamotsbakken 2008). Lærebøker var da tidlig også opprinnelig tenkt tilpasset leseren, mens leserens egne intensjoner var skjøvet i bakgrunnen (Knudsen 2008a). I senere forståelser er også leserens tilpasning tatt med. Den pedagogiske teksten kan i dag ses som en møteplass mellom lærer og elev, mellom forståelser og erkjennelser og ulike former for språk (Askeland 1997). I møtet skjer en fortolkning av mening. Innholdet i tekstene kan approprieres eller avvises. Staffan Selander (2008:39) sier:

När en läsare möter en text sätts en tolkingsprocess igång. Läsaren utgår från sin egen förståelse, och försöker antingen införliva textens erbjudande i sin egen redan ganska fasta tolkning och förståelse av världen, eller så ändras själva förståelsen genom nya insikter (aha-upplevelser), beroende på att nya fakta, nya argument eller nya perspektiv blivit meningsfulla.”

Pedagogiske tekster kan slik bidra til en prosess der nye og forståelser, innsikter og ferdigheter blir utviklet, både i individet og i situerte læringsfellesskaper (jf Dysthe 1999, Lave & Wenger 1991, Säljö 2001, 2006). Konklusjonen er at sangboka som pedagogisk tekst kan ha sanger som både melodisk og tekstlig kan tenkes å påvirke, bevege eller gi leseren aha-opplevelser på en eller annen måte. Det dreier seg derfor om *læring* i og med både sangen og sangene som pedagogiske tekster.

2.3 Læring og pedagogiske tekster

Læring blir gjerne definert som de prosesser der individet forvandler sine erfaringer til kunnskap, ferdigheter, holdninger, verdier og følelser (Jarvis 1993). I dag tenker man at læring skjer i sosiale kontekster via ulike tegnsystemer, artefakter og representasjoner (Selander 2008a). Læring forstås

som en ”ökad förmöga at bruka en etablerad uppsättning tecken i en kunnskapsdomän” (Rostvall og Selander 2008:34). Læringen er dessuten en transformasjonsprosess; ”en aktiv og kreativ prosess for å skape mening, ikke en passiv overtaking” (Selander og Skjelbred 2004:17). Eleven ses på som medskaper og produsent (Aamotsbakken 2008). Vi kan si at det er elevens egen omforming av ”stoff” fra tekstene som avgjør om de får en pedagogisk effekt.

En slik forståelse har sin bakgrunn i utviklingen av digitale medier og flere læringsteoretiske paradigmeskifter de seneste tiår (Jewitt 2008). Tre perspektiver er sentrale; 1) det sosiokulturelle, 2) det sosiosemiotiske og 3) læringsdesignsteori. Det første hevder at konstruktive læringsprosesser skjer i elevene selv, i kommunikative, sosiale, situerte, praktiske og samarbeidende læringsfellesskaper, avhengig av samspill med artefakter (Dysthe 2003, Lave & Wenger 1991, Säljö 2006). Det andre setter fokus på hvordan mening dannes gjennom tegnsystemer og multimodal kommunikasjon i sosiale kontekster (Kress & van Leeuwen 2001) og det tredje at læring skjer som transformasjon ved hjelp av disse (Rostvall og Selander 2008).

Læreprosessen kan by på motstand når informasjon bringes til oppmerksomhet, bekreftes, forflyttes og omforhandles til ny kunnskap (Rostvall og Selander 2008). Ut fra et kritisk maktperspektiv kan pedagogiske tekster også bidra til å skape og fremme fremmedgjøring, fordi tekstenes ideologiske basis omfatter underforståtte verdier og normer som generelt tas for gitt (Knain 1999, Knain u.å). Sosial ulikhet kan i et maktperspektiv opprettholdes og reproduseres i fagtekster gjennom symbolsk makt; sosialt spill og språklig utstøting og innlemming (Bourdieu 1991). Slike forhold bringer med seg en nødvendig oppmerksomhet mot hva den pedagogiske teksten tilbyr i sin kommunikasjon.

2.4 Kommunikasjon, formidling og resepsjon

Tekster bruker språk og tegnsystemer for å kommunisere. Språk tolkes her vidt, og jeg forstår kommunikasjon som det ”å gjøre noe felles” – verbalt, gestuelt, visuelt og/eller auditivt. Den pedagogiske teksten kan ses på som en kommunikativ ytring, der det er en triadisk og i utgangspunktet mer lineær relasjon mellom leseren, teksten og innholdet. En tenker seg da at slike ytringer har tre funksjoner: 1) ekspressivitet, som utnytter ytringens formgivning og er relatert til senderen, 2) referensialitet, som baserer seg på ytringens evne til å formidle innhold og er relatert til verden, og 3) adressivitet, som vektlegger ytringens handlingspotensial og er rettet mot en tenkt eller implisitt mottaker (Ongstad 2004). Denne tresidige relasjonen gjenfinnes i retorisk og didaktisk teori, så vel som i kommunikasjonsteori (Ongstad 2004). Det dreier seg om formidling, formidlingsmåter og resepsjon.

Retorikken beskjeftiger seg med hvordan man får overbevist lytteren om sitt standpunkt (Andersen 1995). Overbevisning er forstått positivt og kan skje på tre måter: gjennom fornuft og intellekt (logos), følelser (pathos) og etisk troverdighet (ethos). Den retoriske vinklingen knytter seg til spørsmålet: Hvordan kan jeg nå fram med mitt syn? Jens Kjeldsen (2004) skriver i den forbindelse om ”bred” *persuasio*, som betyr overtalelse. Dette ”innebefatter enhver kommunikasjon som fremstiller et emne for tilhørerne så de aksepterer det, forstår det eller medopplever det” (2004:16).

Det dreier seg i første rekke om *effektiv* kommunikasjon (Selander og Skjelbred 2004, Andersen 1995). Teksten i seg selv skal overbevise, men også leseren og lytteren skal ta i mot den. I klassisk retorikk ligger det effektive i ”å tale godt”. I et nyere perspektiv tenker jeg at dette også kan omfatte mange typer formidling, for eksempel gjennom multimodale skjermttekster og klingende musikk i det fysiske rommet. Altså blir også leserens resepsjon – mottakelsen – viktig.

I følge resepsjonsteoretikeren Wolfgang Iser (1978) ligger en teksts effekt i avstanden mellom det teksten byr på og det mottakeren selv tilfører den. Meningen kan bare oppfylles av leseren og leseren blir selv omdannet i prosessen. Leserens kan for eksempel oppleve at teksten støtter hans eller hennes oppfatning av virkeligheten. Teksten kan også komme til å bryte med leserens erfaringer, og den oppfattes da som en negasjon av virkeligheten. Erfaringer, opplevelser og personlige forhold fargelegger og utfyller teksten slik at ny erkjennelse skapes. Heri ligger et ”romlig” læringsperspektiv som jeg mener utvider den over nevnte tradisjonelle lineære didaktisk-retoriske forståelsen av kommunikasjon.

Stanley Fish stilte i 1980 spørsmålet: “Is there a text in this class?” i boka med same navn. Han ga også et svar: Forståelsen ligger i fortolkningsfellesskapet, og ikke bare i hver enkelt elev. I hans perspektiv blir meningsskaping til i konvensjoner innenfor selve fellesskapet (Fish 1980).

Meningsskaping er da avhengig av mottakerens forventning og av at deltakerne har en felles kulturell referanseramme. Dette forstås slik at det i møtet mellom tekst og leser skjer en samhandling hvor en ny tekst, den ”egentlige” teksten, skapes. Bente Aamotsbakken introduserer begrepet ”ekstratekst” om elevens og fellesskapenes fortolkning (Knudsen og Aamotsbakken 2009:29). Ekstratekstene er mangfoldige og varierte og framtrer som stadig pågående prosesser, mer som resultat av transaksjon enn interaksjon.

Susanne V. Knudsen peker i den forbindelse på at tekster innbyr til utforskning, bekreftelse eller konfrontasjon hos den autentiske leseren (Knudsen 2008a). Disse tre leserposisjoneringene er også

innskrevet som modellesere i pedagogiske tekster (Knudsen og Aamotsbakken 2009).

Ekstratekstene blir da en realisering av utforsknings-, bekreftelses- eller konfrontasjonsprosesser hos den autentiske leseren i møtet med modelleserens posisjoneringer i teksten. I lærings- og fortolkningsfellesskapet vil de tre posisjoneringene utgjøre en ressurs for fellesskapet (Knudsen og Aamotsbakken 2009).

Perspektivene over er primært utviklet i relasjon til litterære tekster, men ideene om ”tomme plasser” i tekstene som leseren selv må fylle, og skaping av ekstratekster og posisjoneringsprosesser kan tenkes å ha overføringsverdi også til klingende musikk og websider. ”Leseren” av teksten må her forstås som mottaker, lytter, aktiv deltaker og medskaper i en fortolkningsprosess. Argumenter som kan støtte en slik antakelse finner vi i boka *Musikk som kommunikasjon og samhandling* (1990) av Even Ruud, som hevder at mennesker projiserer noe av seg selv inn i musikalske, dynamiske forløp, og at de omformer og skaper nye sammenhenger i musikk fra individuelle, situasjonelle og sosiokulturelle forhold. Det å synge og å lytte til musikk er dessuten umiddelbare prosesser som kan gjøre noe mer; musikk kan være en måte å strukturere energi og etablere kontakt med andre på (Ruud 1990). ”Ved å begrepsfeste musikken som verktøy, kan vi foruten å spørre hva dette verktøyet kan brukes til, også spørre hva det gjør med brukeren” sier Even Ruud (1990:221). Dette innbyr til å se nærmere på musikkens retoriske potensial.

2.4.1 MUSIKK OG RETORIKK

Musikk besitter et stort retorisk potensial (Andersen 1995). En sang eller et musikkstykke har en viss komposisjon med en indre struktur, intensjon eller idé, som fysisk formidles via fortolking med stemme eller annet instrument. Formidleren skal framføre sangen retorisk ”godt”; melodisk, tonalt, gjennom fraserings av tekst/musikalske strofer, og gjennom innlevelse og følelsesmessig appell til mottakeren. Lytteren må selv danne indre bilder gjennom det som formidles. Analogt med tale har klingende musikk også en form og et formspråk som kan overbevise, argumentere og appellere til følelser. Innenfor musikkpsykologi og -filosofi blir det for eksempel hevdet at følelsenes form kan avbildes i og gjennom musikkens egen form på en mer kongruent måte enn i vanlig språk (Langer 1953, Andersson 1995, Hanken og Johansen 1998, Nielsen 1998).

Konsertpianisten og komponisten Christian Eggen hevder på sin side i et intervju på nettsida *Ballade.no* at de fleste vil lete etter ”språket” og følelsene i musikken, finne og tilføre mønstre og sammenhenger og dermed selv forme opplevelsen (Tjomsland 2003). Så fort et mønster blir oppdaget eller laget, oppstår en ”utsagnskraft”, sier Eggen i intervjuet. Med utsagnskraft mener han

en ”språklig overbevisning”. Utsagnskraften, så vel som synet på hva som er ”god sang” eller ”god musikk”, vil variere med sosiokulturell sammenheng og kontekst, musikkmiljø, person, tid og sted (Ruud 1996, Varkøy 2003, Fredens og Kirk 2001, Miller 1986, Randem 2006). Varkøy (2008) peker på at det i følge den franske kultursosiologen Pierre Bourdieu skjer et sosialt spill om kunst og kunstoppfatning, om smak og behag, et spill hvor det bestemmes at noen har ”god smak”, mens andre ikke har det. Musikken kan i så måte speile og konfrontere oss med oss selv (Nielsen 1998). Musikk kan i et maktperspektiv også være en motmakt til den etablerte makten (Bjørkvold 2001, Randem 2004).

Jeg kan ut fra det som er sagt over trekke den konklusjonen at sang og musikk også vil kunne innby til utforskning, bekreftelse, eller konfrontasjon, på linje med andre tekster.

2.4.2 DIGITALE NETTSIDER OG RETORIKK

Også digitale nettsider kan betraktes i et retorisk perspektiv. ”Skriver du for web må du tenke på ’seeren’ i oss”, sier Per O. Asplund (2006b:u.s). Lesere ”skanner” nettsidene, og viktig innhold må plasseres slik at det blir fanget opp av øyets naturlige fiksering. Dersom man som webskribent ikke lykkes med å få ”visuell” kontakt med leserne i nettopp disse områdene i løpet av noen få sekunder, vil man kunne tape dem (Asplund 2006b:u.s). Det betyr at webteksten må ha klare budskap og tydelige overskrifter slik at leseren kan finne ”meningsnøkler” i teksten (Asplund 2006b:us, se også Randem 2007). Meningsnøkler er ord som raskt gir leseren innblikk i hva teksten handler om. Slike finner man ofte i titler. Det viktige er at budskapet ”fanger” og overbeviser til videre lesing.

Multimodale websider har dessuten sin egen ”visuelle retorikk”, med både semantikk, syntaks og ”rettskriving” utover det rent skrift-tekstlige (Kjeldsen 2002). Den visuelle semantikken angår tekstenes sosiale nyanser gjennom hva som er inkludert eller utelatt (Asplund 2006b). Bilder, illustrasjoner og tegninger kan forankre eller avløse teksters meningsinnhold ved å støtte, utvide eller motsi teksten (Barthes 1994). Illustrasjoner kan forbedre lesernes evne til å ta til seg innhold og å huske det (Asplund 2006b). Den visuelle syntaksen gjelder form, forgrunn, bakgrunn, perspektiv, lys og skygge, forenkling, størrelse, bevegelse, o.a.. Visuell ”rettskrivning” er knyttet til sosiokulturelle faktorer, teknologi og konvensjoner for web. Følges ikke disse, hopper leseren fort av. Alt samvirker og påvirker nettekstens lesbarhet og brukervennlighet. For nettsider dreier brukervennlighet seg om muligheten til å navigere dit man vil, finne det man leter etter og gjøre det man ønsker. Det er snakk om design.

2.5 Design og pedagogiske tekster

Med *design* forstås formgivning av en type produkt eller prosess. Gunther Kress og Theo van Leeuwen (2001) sier at design i et semiotisk perspektiv begrepsfester meningsbærende produkter i diskurser, interaksjoner og handlinger gjennom kombinasjoner av tegnsystemer. I visuelt design inngår konvensjoner for layout, typografi, grafikk, stil og form, samt bruken av farger, fonter, stiler, illustrasjoner, bilder og videoklipp. Analogt med hvordan en arkitekt velger materiale, beregner støttestrukturer og tegner inn en bygnings ulike elementer, må kunnskap konstrueres, gis form og kommuniseres på flere måter via nettopp visuelt og innholdsmessig design. Kommunikasjonsmåten angår tekstens appell til mottakeren. Når en tekst designes, konstrueres imidlertid også et tenkt didaktisk handlingsrom (Rostvall og Selander 2008). Design av pedagogiske tekster innebærer da å undersøke hvordan tekstene kan bidra til å forme læringsprosesser. Dette gir oss en didaktisk innfallsvinkel til pedagogiske tekster.

2.6 Didaktikk og sangbokas didaktiske identitet

Forenklet kan vi si at didaktikk betyr å tilrettelegge for læring. Men hva skal læres og hvordan? Den klassiske retorikken ville skape danning gjennom å balansere *logos*, *ethos* og *pathos*. De klassiske og romantiske dannelsesidealene påpekte *sannhet*, *godhet* og *skjønnhet*. Etter hvert ble det vektlagt et pedagogisk ideal om at elevene skulle lære gjennom å *gjøre*, *tenke* og *føle* (Dewey 1916:3). Didaktikken skulle på sin side sørge for læring gjennom *handling*, *kunnskap* og *følelser* (Hiim og Hippe 1998, Ongstad 2004). Et gjennomgående didaktisk spørsmål har vært hvordan elever kan få en forståelse av seg selv og sin omverden gjennom undervisningen.

Frede V. Nielsen (1998, 2008) tar opp dette spørsmålet for musikkfaget. Han viser til Wolfgang Klafkis "kritisk-konstruktive" didaktikk, som angår stadig refleksjon og analyse av forholdet mellom kultur og samfunnsbetingelser på den ene siden og undervisningens mål, innhold og arbeidsmåter på den andre. I følge Nielsen (1998) ligger Klafkis svar i det han kaller "den dobbelte åpning" mellom det grunnleggende i undervisningens faglige innhold og elevenes personlige erfaringer (Klafki 1983:61 i Nielsen 1998).

Lars-Owe Dahlgren (1989) tar også opp Klafkis didaktiske perspektiver og påpeker at man på en kritisk-konstruktiv måte kan stille fire spørsmål: 1) om legitimitet, som gjelder hvorfor visse kunnskaps- og ferdighetsområder skal være representert, 2) om seleksjon, som gjelder utvalg av innhold (lærestoffet), og 3) om kommunikasjon, som angår hvordan innholdet skal bearbeides og

formidles og 4) om didaktisk identitet, som angår hva som kjennetegner et spesielt fagfelt eller en lærebok på et bestemt tidspunkt. Didaktisk identitet refererer til hvordan faget, så vel som en lærebok, blir legitimert, definert og fortolket i en sosiokulturell kontekst. Legitimering, innhold og kommunikasjonsmåter virker sammen i et didaktisk samspill, og identiteten kan endres når nye kunnskapsområder utvikles, betones eller får endret status (Dyndahl 2004a). Spørsmålet om stabilitet og endring, hva som inkluderes og ekskluderes, er videre et spørsmål om politikk og makt, dominerende diskurser og rådende språk- og tekstnormer i kulturkonteksten (Tønnesson 2008). Jeg er av den oppfatning at mye av dette kan avleses av fagenes og lærebøkens legitimeringer. Slike gjenfinner vi også ofte i de offentlige læreplanene. Derfor velger jeg å ta med en kort gjennomgang av musikkfagets begrunnelser.

2.6.1 MUSIKKFAGETS BEGRUNNELSER

Sangbokas identitet som lærebok er tett knyttet til tradisjon og kontinuitet, og kan begrunnes ut fra måten musikkfaget blir legitimert og posisjonert på (Varkøy 2003, Nielsen 1998).

Frede V. Nielsen (1998, 2008) tar opp hvordan musikkfaget kan begrunnes ut fra ulike dannelsesteoretiske synspunkter. Disse har betydning for utvelgelse av innhold og sentrale aktivitetsformer i faget. I konferanserapporten *Hvorfor musikk? Begrunnelser for musikundervisning* av 2008 nevner Nielsen fire hovedtyper begrunnelser: (a) den oppdragelsesorienterte, (b) den kulturorienterte, (c) den antropologisk orienterte og (d) den estetisk orienterte. Den første hevder at musikk virker inn på oss kognitivt, følelsesmessig, kroppslig og sosialt. Den kulturorienterte hevder at musikk er et mål i seg selv fordi musikk er et kulturelt fenomen som alle bør ha lik adgang til. Den antropologisk orienterte hevder at musikk er noe grunnleggende ved det å være menneske og er nødvendig for at mennesket skal utvikle seg og bli helt. Den estetiske begrunnelsen tar utgangspunkt i menneskets erkjennelsesmåter og at kunsten kan uttrykke noe som ellers ikke kan uttales. Musikken kan da synliggjøre noe som ellers er skjult, og kan speile oss (Nielsen 2008). Slike hovedposisjoneringer finner vi i begrunnelser for sang i skolen, i fagets læreplaner og i forordene til ulike sangbøker.

Musikkfagets legitimeringer, posisjoneringer og innhold har i følge Nielsen (1998) blitt endret og utvidet over tid. Han viser til to vesentlige dimensjoner ved musikkfaget; 1) ars-aspektet, fundert på kunst og håndverk, og 2) scientia-aspektet, det vitenskaplig baserte. Som historisk utvikling har de musikkdidaktiske posisjonene beveget seg langsmed ars-scientia-aksen. Sangfaget har dessuten gjennomgått en innholdsutvidelse; fra ”sang” til ”sang og musikk”, og deretter til ”sang, musikk og

lyd". Videre har det skjedd en utvikling i synet på musikk som "bare musikk" til synet på musikk som "samfunnsmessig sosialisering" og "polyestetisk oppdragelse" (Nielsen 1998).

Nielsen hevder at musikkfaget på tross av utviklingen har bevart en viss grad av stabilitet og faglig identitet. En årsak er at fagets basale, håndverksmessige innholdskjerne har samvirket med det å bringe allerede eksisterende musikk til klingende uttrykk ved å spille eller synge (Nielsen 1998). Reproduksjon av musikk skjer på basis av tradisjonsrike og konserverende skriftlige musikalske notasjonsformer, mer eller mindre konservative konvensjoner for verkenes spillemåter og noe mindre bestandige tradisjonelle muntlige overleveringer. Dette har en konserverende effekt.

Musikkfagets håndverksbaserte kjerne gjør også at sangbøkene er med på å opprettholde også stabile sangfaglige tradisjoner om "god og vakker" sang (Berg 1933, Søråas 1906 i Lund 2008). Dette er ikke bare en sangfaglig arv fra antikken, men handler også om overføring av erfaringsbaserte kunnskaper om den menneskelige fysiologi, og kunnskaper om det å synge på en slik måte at stemmeapparatet ikke ødelegges (jf Miller 1986, Eken 1998, se også Randem 2006).

En annen årsak til musikkens legitimering ligger kanskje i musikken selv, hevder Nielsen i konferanserapporten av 2008. Han sier: "...det er musikken selv, der er den grunnleggende legitimering for musikk som alment undervisningsfag, men det er den, fordi den udspringer af andet end og peger ud over sig selv, ligesom den formidler forbindelsen mellem ind i og ud af os selv" (Nielsen 2008:47).

Oppsummert kan vi si at musikkfaget på mange måter er konserverende og konservativt, samtidig som det er dynamisk og foranderlig. I løpet av "fagutviklingens konstante flyt" i historien (Dyndahl 2004a:74), vil det være nødvendig med en gjenfortelling av posisjoner som fortsatt setter sitt preg på faget. Et historisk tilbakeblikk på tidligere forskning og legitimeringer i læreplaner kan gi et kontekstuell bakteppe for forståelsen av hvordan ulike momenter har samspilt og innvirket på sangbokas didaktiske identitet i norsk skole.

2.7 Tidligere forskning på sangbøker

Utviklingen av sang- og musikkfaget i norsk skole og den idéhistoriske, pedagogiske grunnlagstenkingen er dokumentert i flere bøker og avhandlinger (Jørgensen 1982; Årva 1987, Varkøy 2000, 2001, 2003;). Harald Jørgensen peker i boka *Sang og musikk – et fags utvikling i grunnskolen fra 1945 til 1980* (1982) på klare tendenser når det gjelder legitimeringen av sang i

etterkrigstiden. Øystein Årva (1987) skriver om musikkfaget i norsk lærerutdanning, fra 1815-1965: et skolefags utvikling og skjebne gjennom 150 år, mens Øyvind Varkøy (2000) oppsummerer i boka *Hvorfor musikk?* ulike legitimeringstradisjoner i den musikkpedagogiske idéhistorien. Varkøy har også skrevet doktorgradsavhandlingen *Musikk for alt (og alle) – om musikkens syn i norsk grunnskole* (2001), og boka *Musikk – strategi og lykke* (2003). Her analyserer han musikkfagets og musikkens legitimering, verdier og funksjoner og påpeker en stadig økende mengde legitimeringsperspektiver for musikkfaget og dets gjennomgående rolle som nyttemiddel i generell pedagogisk virksomhet.

Reidun Åslid Bjørlykke (2006) har skrevet rapporten *Musikk i begynneropplæringa i grunnskolen*, som viser til legitimeringstanker og posisjoner for faget i nyere tids læreplaner, og Anne Jorunn Kydland Lysdahl (1995) har skrevet boka *Sangen har lysning. Studentersang i Norge på 1800-tallet*, som gir opplysninger om ideologi, funksjon og sangrepertoar i forrige hundreårs musikk- og kulturliv.

Et litteratursøk i hoved- og diplomoppgaver viser at tidligere forskning på sangbøker ligger noe tilbake i tid. Jan Johansen (1969) skriver om sangundervisningen i allmueskolen i perioden 1827-1860. Irene Bergheim (1974) gir en historisk oversikt over sang og musikkfagets utvikling og en analyse av bøker som har vært i bruk i undervisningen fra ca. 1860 til 1974. Anne Marie Nauste (1975) skriver om sangundervisningen i allmueskolen 1860-95, og Gun Sæle (1975) gir en oversikt over barnesangbøker utgitt i Norge 1833-1974. Liv Ødegård (1995) spør seg hvor sangen ble av i skolen og gir en analyse av sang og sangbøker i norsk skolehistorie.

Forskning på sangbøker har i den senere tid kommet i et nytt søkelys med studiet i pedagogiske tekster ved Høgskolen i Vestfold. Gro A. Kamsvåg Sanner (2003) analyserer to musikkklæreverk ut fra kunnskapsteoretiske perspektiver. Analysen viser at forskjeller i musikkfagets kunnskapssyn påvirker lærebøkers didaktiske utforming, og at det i praksis er et motsetningsforhold mellom pedagogisk målsetting og didaktisk realisering. Ragnhild Lund (2008, 2009) er i gang med et forskningsprosjekt om den tidlige sangbokhistorien. Den videre framstillingen refererer kort til utvalgte og relevante deler av dette kildematerialet.

2.8 Sangboka i historisk perspektiv

Sang og musikk har gjennom tidene hatt en viktig plass i undervisning og oppdragelse. Allerede ca. 800 år før vår tidsregning begynner, finner vi sangtekster som er hugget i stein, risset i leirtavler og

skrevet på papyrus. Eksempler på tidlig skriftlig musikknotasjon finnes i form av symboler preget over tekstene. Dette var de aller første ”sangbøkene” i verden. Vår tids måte å notere sang og musikk på ble først utviklet omkring år 1000, mye som resultat av kirkens bruk av sang og musikk i forkynnelse og opplæring. Salmesangen var drivkraften til å lage sangbøkene. Med bok- og notetrykkerkunsten ble det mulig å mangfoldiggjøre tekstene på en enklere måte enn ved avskrift for hånd, og salmebøker fikk etter hvert stor utbredelse. De første sangbøkene som ble tatt i bruk i norsk skole, var antakelig kirkens salmebøker (Lund 2008).

Fra midten av 1700-tallet var ”sang” et eget emne i opplæringen i den norske skolen, og salmesangen dominerte i skolene til langt opp på 1800-tallet (Jørgensen 1982). Sangfaget ble først begrunnet ut fra det kristne budskapet og perspektiver på dannelsen. Oppdragelse skulle skje både i og gjennom musikk (Varkøy 2000). Sang blir nå sett på som et middel til å nå andre mål, og som et verdifullt mål i seg selv. Begrunnelsen lå i kirkens behov for vakker sang, i elevenes behov for å uttrykke egne følelser, og i samfunnets behov for å oppdra nye generasjoner (Lund 2008).

Etter hvert ble norsk skole omformet fra en kristendomsskole til en allmueskole (Varkøy 2000). Endringen påvirket både innhold og legitimering, men i ulik grad. Fra ca. 1850 ble verdslige sanger tatt inn i sangbøkene og legitimeringen av sangfaget ble utvidet til også å omfatte nasjonal bevisstgjøring (Jørgensen 1982, Varkøy 2000). Likevel ble den religiøse legitimeringen ikke erstattet med ”en tydelig og kraftig etterfølger” i de nye læreplanene (Varkøy 2000:113).

I 1870- og 80-årene kom det imidlertid inn et nytt mål: elevene skulle lære noter, slik at de hadde støtte av dem under innøving av nye sanger. Fortsatt var skjønnheten i sang viktig, men også skjønnheten i tekstene ble fremhevet (Lund 2008). På 1900-tallet ble skolen påvirket av reformpedagogikkens tanker om elevaktivisering, men dette gjaldt ikke for legitimeringen av sangfaget (Varkøy 2000). Helt fram til 1939 forble legitimeringen knyttet til skolens kristne oppdrageransvar, det å heve kvaliteten på kirkesangen, og å gi elevene en innføring i kulturarven (Varkøy 2000, Lund 2008). Kirken hadde behov for å bruke sang i gudstjeneste og undervisning (Lund 2008). Målet var at elevene skulle utvikle stemme og gehør, og lære å synge vakkert, rent og riktig, med noter som støtte. I 1922 kom det likevel inn *noe* nytt: sangen kan nå være et middel til ”å løfte sinnet over dagens slit” (Varkøy 2000: 113).

Faget het fortsatt ”Sang” i Normalplanen fra 1939 (N-39), og målet var som før å synge ”rett og vakkert”. Det ble pekt på musikkens etiske, oppdragende og allmenndannende kraft, og at sang som

uttrykk for ”det skjønne og gode” har dyptgripende virkning på sinn, ånds- og følelsesliv. Her finner vi arven fra antikken. Sang ble også legitimert ved dens sosiale funksjon, dens nytte i andre fag og som menneskelig uttrykksform (Varkøy 2000). Det var i praksis mye misnøye med sangfaget både fra lærernes og elevenes side. Lærerne hevdet at de ikke hadde nok faglige kunnskaper, mens elevene strevde med notelæringen (Varkøy 2000). Mye på bakgrunn av misnøyen ble sangfaget erstattet med faget ”Musikk” i den nye offentlige læreplanen for forsøk med 9-årig skole i 1960. Ulike legitimeringsimpulser kom til uttrykk; arven fra antikken ble videreført, men musikkens betydning for det sosiale samspillet ble fremhevet, sammen med det å utløse og kultivere skapende krefter (Varkøy 2000). Forståelse av musikk og innlevelse, fagets nytte i andre skolefag og sang som kunstfag ble understreket. Musikk ble legitimert som et allmenndannende fag på grunn av dens rolle i personlighetsutviklinga, dens sosiale funksjon og kulturelle ytringsform (Varkøy 2000).

De neste læreplanene beholdt flere av de gamle legitimeringstankene, samtidig som noe nytt kom til. Mønsterplanen av 1974 vektla evnen til å oppleve og vurdere musikk. Dette var nytt. Det samme var aktiv musikkutfoldelse, det å utløse og kultivere skapende krefter og å styrke interessen for vokal og instrumental musikk (Varkøy 2000). I den påfølgende læreplanen, Mønsterplanen av 1987, blir det viktig å fremme personlighetsutvikling, sosial, kulturell og nasjonal identitet (Bjørlykke 2005). Faget blir fortsatt begrunnet i musikkens estetiske holdnings- og personlighetsdannelse og dens rolle i det sosiale spillet (Varkøy 2000). Her blir nytteperspektivet utvidet, og samvær og samhandling blir like viktig som kvalitet og mestring. De nye aspektene fortrenger ikke de eldre; utvidelsen går i utenommusikalsk retning, uten at tenkningen rundt faglige mål blir skjøvet bort (Varkøy 2003). Begrunnelsene balanserer det musikkssentrerte, det elevsentrerte og det samfunnssentrerte synet på musikk, slik at slik at man i M-87 når et slags toppmål (Varkøy 2003).

Læreplanen som kom ti år senere (L-97), hadde en annen juridisk status og innholdsinndeling enn de tidligere læreplanene (Bjørlykke 2005, Varkøy 2003). Læreplanen av 1997 kunne sies ”å ivareta og imøtekomme de fleste musikkdidaktiske posisjoner og musikalske aktivitetsformer” (Varkøy 2000:121). L-97 vektlegger formidling av kulturarven og fastholder ideen om musikk som medium for selvuttrykk, stemninger, følelser og tanker (Varkøy 2003). Den påpeker musikkens personlighetsdannende potensial og fremhever musikkens erkjennelsesfunksjon. Planen fanger opp mange musikkpedagogiske ”straumdrag” fra tidligere planer (Bjørlykke 2005:49).

Med Læreplanverket Kunnskapsløftet av 2006 (LK06) blir faget fortsatt legitimert som skapende og allmenndannende. Samtidig vektlegges musikk som kunstfag, ut fra kvalitet, opplevelse, forståelse og selverkjennelse (LK2006:54). Eleven skal få ”estetisk opplevelse og eksistensiell erfaring” (LK06:55). LK06 innebærer et brudd med de tidligere læreplanene, i det at eleven nå skal vurderes i forhold til mestring av kompetansemål (jf opplæringslova med forskrifter) ut fra kjennetegn på måloppnåelse. Kravet om muntlig mestring er gjennomgående for alle fag. Sang kan være en del av ”å kunne uttrykke seg muntlig”. Et spørsmål jeg vil stille er om musikkfagets legitimering som ”sang-fag” bevisst eller mer utilsiktet blir forsterket i LK06..

Kort oppsummert kan vi si at legitimeringen av musikk og musikkfaget i norske læreplaner over tid er blitt utvidet (Varkøy 2001, 2003). Alle de norske læreplanene fra 1960 til 1997 kan sies å uttrykke musikkfagets funksjon som middel i generelle pedagogiske bestrebelser (Varkøy 2008). Musikken blir nærmest ”en strategi for alt” (Varkøy 2003:99). Nyttetenkningen opprettholder et klassisk og slagordpreget grunnskilte mellom ”*oppdragelse til musikk* og *oppdragelse gjennom musikk*” (Varkøy 2003:118, Nielsen 1998, Lund 2008:40).

I følge Varkøy (2003) utgjør dette tvisynet et falskt skille, fordi musikk i siste instans alltid blir å betrakte som et middel til noe, enten det er individets lykke eller samfunnets behov. Tankes skillet kan dermed ikke betraktes som reelt. Jeg mener, på tross av denne merknaden, at de ulike legitimeringsdiskursene kan gi en oversikt over den virkningshistoriske praksisen og tenkningen som ikke bare læreplaner, men også sangbøker har medvirket til gjennom historiens løp.

2.9 Legitimeringstanker i tiden

Vi kan sette opp et skjema som viser ulike skillelinjer i måten å legitimere musikkfaget på:

Frede V. Nielsen (1998)	Ingrid M. Hanken og G. Johansen (1998)	Ingrid M. Hanken og G. Johansen (1998)	Øyvind Varkøy (2000) ”Hvorfor musikk?”	Petter Dyndahl (2004)	Ragnhild Lund (2008)
Musik som spillefag	Musikk som estetisk fag	Legitimering i kulturarven	(Før 1939) Skolens religiøse oppdrageransvar	Akkom-pagnert musisering	Elevenes plikter som kirkesangere i latinskoletiden
Musik som ”sag-fag”	Musikk som ferdighetsfag	Legitimering med utg.punkt i individet	Nytten av å heve og kultivere kirkesangen	Kunn-skaps-faget musikk	Elevenes bidrag til å høyne kvaliteten på kirkesangen
Musik som lyd-fag	Musikk som kunnskapsfag	Legitimering med utg.punkt	Musikk som formidling av kulturarv	Det skapende	Sang som utgangspunkt for

		i samfunnet		musikk-faget	opplæring i musikkteori
Musik som musisk fag	Musikk som musisk fag		Ideen om musikk som dannelsesmiddel for personlighetsdanning	Medie-faget musikk	Sangens betydning for stemmebruk og tekstuttale
Musik som samfunnsfag	Musikk som trivselsfag		(Etter 1939) Musikkens sosialt og etisk oppdragende funksjon		Opplæring til det skjønne og vakre, opplæring til kvalitet
Musik som mediefag	Musikk som kritisk fag		Musikkens potensielle nytte for andre fag		Innføring i kulturarven
Musik som led i polyæstetisk oppdragelse	Musikk som mediefag		Musikk som uttrykksform og erkjennelsesmiddel/vei		Sang som oppbyggelig virksomhet
			Ideen om barnet som skapende individ		Sang som hjelpemiddel i andre fag
			Musikk som kontaktskaper og bidrag til fellesskapet		Sang som menneskelig uttrykksform

Kategoriene er ikke gjensidig utelukkende. Ragnhild Lund (2008:124) sier:

Et vidt spekter av legitimeringstanker har vært knyttet til sangfaget opp gjennom tidene, og i takt med utviklingen og samfunnet for øvrig har ulike sider av fagets rolle og funksjon vært vektlagt. Men vektlegging av én begrunnelse har ikke nødvendigvis betydd at de øvrige har vært uviktige. Flere begrunnelser kan ha virket samtidig, eller de kan ha blitt sett på som to sider av samme sak (Varkøy 1997).

De nye legitimeringstankene forskjøvet sjelden de eldre; det skjedde heller ”en justering og modernisering” av dem (Varkøy 2000:142). Moderniseringen kunne by på motstand og førte til diskusjon og uenighet i fagmiljøet. Sangtradisjoner og musikkens syn kolliderte, og musikk som kunst eller vitenskap, som opplevelse/erkjennelse eller nytte, ble diskutert. Nyten av å bruke sangopplæringa som et middel til å lære elevene noter og musikkteori var for eksempel omstridt (Lund 2007). Et annet eksempel som kan løftes fram, er diskusjonen omkring flerstemt sang.

Foregangsmannen Johan Didrik Behrens (1820-1890) var sterk tilhenger av flerstemt sang (Lysdahl 1995). Han mente at korinstruksjon og sangundervisning i skolene måtte gå parallelt, dersom sangen skulle bli folkets eiendom: “En grundig Skoleundervisning i Sang er det viktigste Middel til at vække og utvikle Folkets musikalske Sans.” (Lysdahl u.å. www.snl.no). Mange av hans sangbøker presenterte sanger i to-, tre- og til og med firestemmig sats (Lund 2008). Dette ble kritisert fordi man var redd for at elevene ikke ville lære å synge verken unisont eller flerstemt. Man ville heller ikke at den utenlandske kvartettsangen skulle fortrenge den folkelige sangen (Lund 2008). Det siste argumentet hadde sitt utspring i den stadig voksende nasjonalfølelsen. Lund (2008) viser til et innlegg i *Den Norske Folkeskole* i 1869, der flerstemmig sang ble betegnet som et ”Gjøgæg i de hjemlige Sangfuglers Reder” (Lund 2008:132). Flerstemmig sang ble her karakterisert

som en fremmed kulturplante som bare hadde sine spillende farger å briljere med. Slike og lignende tanker førte til at læreplanene både før og etter århundreskiftet (1800/1900) la hovedvekten på enstemmig sang. De ulike legitimeringstankene fikk for øvrig betydning for sangbøkens innhold og formidlingsmåter. Sangbøkene etter andre verdenskrig representerte for eksempel et klart brudd med det tidligere tradisjonelle innholdet av sanger med et religiøst, nasjonalt og moralsk oppbyggelig innhold. Etter krigen ble det tatt inn et mye større innslag av ”blott-til-lyst-sanger” (Lund 2008).

Flere legitimeringstradisjoner har fulgt med helt fram til i dag. Læreplanen av i dag peker fortsatt på musikkens sosiale og personlighetsdannende funksjon: ”Musikk tar opp i seg, uttrykker og formidler stemninger, tanker og følelser ved alle sider av det å være menneske. Musikk er derfor en kilde både til selverkjennelse og mellommenneskelig forståelse på tvers av tid, sted og kultur.” (LK06:u.s). Slike tanker finner en også i nåtidens sangbøker (se f.eks *Sang i Norge*). Det er for øvrig ikke så mange flerstemte sanger å finne i de sangbøkene som brukes i skolen i dag, på tross av læreplanens kompetansemål om at elevene skal kunne synge flerstemt (jf LK06). En kan spørre seg om en underliggende og uuttalt skepsis til flerstemt sang fortsatt gjør seg gjeldende?

Innledningsvis viste jeg til at lærebøker i et utviklingsperspektiv har vist seg å være stabile og dynamiske (Knudsen 2008b, Tønnesson 2008). Et underspørsmål til hovedproblemstillingen var: Gjelder dette også sangboka som lærebok? Sammenfattende kan vi svare at selv om det har vært dissens i synet på sangfaget over tid, selv om innholdet i musikkfaget har vekslet, og selv om sangbøkene har endret seg med samfunnsutviklingen, er legitimeringen av musikkfaget og sangbøkene preget av en viss konservatisme og konservering. Legitimeringstankene vedvarer og samspiller over tid, og ”gammelt” tankegods beholdes, selv om nytt kommer til. Musikkfagets didaktiske identitet er slik både stabil og dynamisk over tid, og sangboka som pedagogisk tekst gjenspeiler det samme paradokset.

3 METODISKE REFLEKSJONER

3.1 Forskningsdesign og metode

Problemstillingen: ”Hva kjennetegner sangboka som pedagogisk tekst?” innbyr til en empirisk-metodisk kvalitativ undersøkelse av sangboka ut fra det praktiske arbeidet med sangboka som ble skissert i innledningen. Forskningsdesignet er en case-studie med to undersøkelsesenheter; sangboka på nett og papir. Robert Yin (2004) definerer et case-studie som en empirisk undersøkelse

der et sosialt fenomen blir belyst innenfor dets kontekst og der grensene mellom fenomen og kontekst ikke er entydige. Yin (2004) fremhever case-studiet som et godt og verdifullt forskningsredskap og utgangspunkt for analyse. Vanlige ankepunkter mot case-forskning er at analytisk generalisering er vanskelig på grunn av spesifikke kontekster, historiske vilkår og forskerens nærhet til eget prosjekt (fare for forutinntatthet).

Bent Flyvbjerg (1992/2003) tilbakeviser kritikken mot casestudier i boka *Rationalitet og magt. Det konkrete videnskap*. I følge Flyvbjerg er casestudiet hensiktsmessig fordi: 1) det kombinerer praktisk rasjonalitet og skjønn, noe som gir dype erfaringer, 2) det produserer deskriptiv kontekstavhengig viten, som muliggjør bevegelser fra et lavere trinn i en læringsprosess til et høyere og 3) det kan tas i bruk dynamiske spørsmål med vekt på forståelse, i en vekselvirkning mellom det abstrakte og det konkrete. Fysisk nærhet til forskningen er da en forutsetning for avansert forståelse og læring.

Med dette anses casemetoden som relevant, fordi analysen i denne sammenhengen er koplet til å beskrive og forklare ut fra praktiske erfaringer og gjøre refleksjoner kombinert med teori. Målet mitt har vært å forstå hva en sangbok er som pedagogisk tekst ved å lage en. Arbeidet har blitt styrt av tilbakevendende spørsmål: "Hvordan gjør jeg dette?" "Hva bør jeg gjøre nå?" "Hvor går veien videre?" "Ønsker jeg å ha det slik?" Slike spørsmål hører til phronetisk metode (Flyvbjerg 1992/2003:76). *Phronesis* er klokskap i handling, ut fra etikk, praktisk rasjonalitet og kontekst (Flyvbjerg 1992/2003:73). Forskeren må gjennom en læringsprosess, fra nybegynnerstadiet, som omfatter faktalæring, fram mot virtuosstadiet, der integrert erfaring, intuisjon og en holistisk forståelse danner basis for handling (Flyvbjerg 1992/2003). Det er ikke gitt at man når frem til høyeste læringstrinn på et gitt område i løpet av forskningen.

3.1.1 OM ARBEIDSMÅTEN

Sangboka *Rundsanger og kanon* har blitt til gjennom flere læringsprosesser, der nærheten mellom ide, form og handling har vært tett. Forståelse, erfaring og læring har gått hånd i hånd. I kunstnerisk forskning skjer læringsprosesser gjerne i en veksling mellom skapende bevissthet, systematisk språkbruk og metabevissthet i forhold til uttrykksform (Nyernes 2006). Forskerens forutsetninger, aktivitetene og konteksten blir gjensidig bestemmende for produksjonen (jf analytiske refleksjoner i kap.4). Arbeidsmåten bærer med seg en reflekterende praksis (Schön 1983, Jarvis 2002), der arbeidet ses som konkrete og meningsfulle handlinger som helhet og del. Dette er en sentral hermeneutisk arbeidsform i retorisk tradisjon (Koch 1997). Den som fortolker er dessuten del av en

kulturell praksis som påvirker både selvforståelse og dyp fortolkning (Flyvbjerg 1992/2003).

Flyvbjerg (1992/2003) hevder at man som phronetisk forsker derfor må bevege seg hinsides det hermeneutiske og produsere en konkret og disiplinert diagnose av undersøkelsesfeltet, basert på en "fyldig" redegjørelse av hva som har ført til tingenes tilstand både teoretisk og analytisk. En slik tilnærming omfatter også etiske refleksjoner.

3.2 Etiske refleksjoner

Forskerens primære etiske ansvar er at ingen skal "ta skade" av forskningen. Forskeren skal dessuten handle og rapportere med klarhet. Publisering av sanger og tekster krever etisk kildebruk (jf åndsverksloven av 1961). Man må ha samtykke til bruk fra opphavspersoner eller rettighetshavere for å bruke åndsverk som faller inn under verneregelen. Vernetiden er 70 år. I Norge er det TONO som forvalter rettigheter og henter inn vederlag for klingende musikk. Rettighetshavere til tekster og melodier må man kontakte direkte. Andre land har tilsvarende lovverk, særskilte for de enkelte land.

I løpet av prosjektperioden kontaktet jeg TONO, Den Norske Forleggerforeningen, det danske Wilhelm Hansen Musik-forlag, Aschehoug, Cappelen, engelske BBC og Lunde forlag, og Tom Chapin (se vedlegg 6-10). Ut fra svarene (og manglende sådanne) valgte jeg kun å ta med sanger som det enten er gitt særskilt samtykke for, eller slike sanger som, så langt det er mulig å fastslå, "faller i det fri". Dette vil si eldre, tradisjonelle sanger med ukjent opphavsperson og sanger der vernetiden er utløpt. Jeg valgte derfor å fjerne sanger som jeg først hadde tatt inn, ettersom jeg fant opphavspersoner og daterte sangene innenfor vernetiden. På nettsidene og i papirutgaven informerer jeg også om at jeg vil fjerne sanger dersom kunnskap som motstrider at sangene faller i det fri kan dokumenteres. Én nyere sang er tatt inn med tillatelse: "Rounds" av Tom Chapin og John Forster fra 1988 (vedlegg 7).

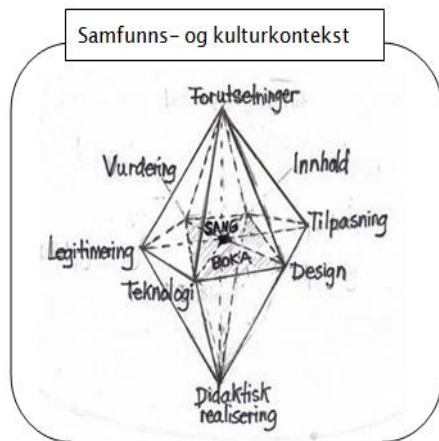
Å handle med etisk "klarhet" kan koples til begrepene validitet og reliabilitet. Validitet angår "sann" viten. Slik viten er vanskelig å få på grunn av muligheten for feilslutninger; som vil si å godta noe som sant selv om det ikke er det, eller å avvise noe som er sant. Reliabilitet angår troverdighet og hvorvidt undersøkelsen er representativ. Det hevdes ofte at case-studier har lav reliabilitet fordi de er unike, og at validitetsspørsmålet ikke er relevant fordi *all* kunnskap er kontekstavhengig. Slik jeg ser det avhenger etikk, validitet og reliabilitet av forståelsen av den sosiale virkeligheten og hvordan den framlegges. Ulike forståelsesmåter uttrykker språklig ulike representasjoner av virkeligheten. Grunnforståelser kan da presenteres gjennom tilstandsbilder og

fyldige beskrivelser, med avklaring av begreper, diskurser, og konvensjoner, prosesser og relasjoner. For fenomenologiske case-studier blir validitet derfor at jeg har kvalifisert ”tro” på de beskrivelser som jeg frambringer, ut fra det jeg vet og lærer underveis. Jeg må imidlertid kjenne til ulike forståelsesmodeller for å kunne analysere på en troverdig og reflektert måte.

4 ANALYTISKE REFLEKSJONER

4.1 En relasjonsmodell som utgangspunkt for analyse

De analytiske refleksjonene utgår fra spørsmålet: Hva kjennetegner sangboka *Rundsanger og kanon* som pedagogisk tekst? Det spørres underforstått om hva slags didaktisk identitet en slik sangbok har i digitale og analoge medier; på nett og papir. Vi kan sammenfatte de teoretiske og metodiske refleksjonene i en relasjonsmodell for sangboka som pedagogisk tekst (Randem 2010, inspirert av Bjørndal og Liebergs relasjonsmodell av 1978, jf Engelsen 2009[2006]:47, se vedlegg 16).

Modellen gir et bilde av hvilke relasjoner sangboka som artefakt for læring inngår i. Kategoriene er ikke uttømmende eller gjensidig utelukkende, men uttrykker tenkte dimensjoner med interrelasjonelle utvekslinger. Elementer av friksjon og spenninger eksisterer potensielt langs aksene. Dette er et dynamisk perspektiv; hvis det skjer endringer ett sted, vil det trolig påvirke andre steder. Den pedagogiske teksten kan her ses på som en ”aktør” i en sosial kontekst som er underlagt kontinuerlig endring.

Sangboka som pedagogisk tekst har et *innhold*, der stoffet er valgt ut fra spesifikke kunnskapsområder på basis av ulike målsettinger, intensjoner og begrunnelser. Stoffet er fra forfatterens side *tilpasset* en tenkt modelleser, antatt brukt i en bestemt kommunikasjonssituasjon. Det blir gitt *design* og kommunikasjonsmåter som er tilpasset *teknologi*, produksjon og medier (se vedlegg 17 for større bilde av modellen). Dette utløser ulike muligheter for *didaktisk realisering* og pedagogisk iscenesetting med flere mulige arbeidsmåter ut fra ulike læringsdesign.

Boka kan ha intensjoner om å lære bort noe ut i fra ulike *legitimeringer* og fagposisjoneringer, som er rotfestet i gjengse diskurser, normer, konvensjoner og forventninger. Slike konvensjoner styrer også *vurderingen* av teksten. Sangboka vil speile, absorbere og konstruere legitimeringsdiskurser i tiden. Den vil også rekonstruere ”gamle” tenkesett og legitimeringer. Mottakeren av boka, så vel som forfatteren, har på sin side visse *forutsetninger*, kunnskaper, refleksjoner og posisjoneringer

som vedkommende tilpasser og innordner teksten i forhold til (leser- og forfatterforutsetninger). Erfaringer og personlige forhold går i interaksjon og transaksjon med teksten. Sangboka med sine utvalgte sanger vil ut fra dette *vurderes*. Boka vil enten tilpasses og realiseres i pedagogisk bruk, eller den vil anses som irrelevant.

Sangboka er som pedagogisk tekst selv med på å påvirke de øvrige faktorene i modellen, i det den konstituerer en arena for konstruksjon, utøving og forhandling av kulturell identitet og makt; relatert til sosial klasse, til etnisitet og nasjonalitet, til alder og generasjon, til kjønn og den diskursive betydningen av sted, rom og tid. Sangbokas didaktiske identitet bygger på historiske kontekstuelle dimensjoner og didaktiske relasjoner, innenfor gitte *sosiokulturelle rammer* og verdier. Relasjonene innrammes og springer ut av kulturelle forståelsesmåter og av samfunnskonteksten, med sine antatte kunnskapsfelt, vitensepistemer og diskurser.

Jeg har valgt denne tankemodellens kategorier for å organisere de analytiske refleksjonene knyttet til sangboka *Rundsanger og kanon* som følger nedenfor.

4.2 Om sangboka *Rundsanger og kanon*

Sangboka *Rundsanger og kanon* består av sanger på nett og i papirform. Sangene i materialet er tradisjonelle kanon- eller rundsanger fra mange land og tidsepoker. Mange er meget gamle. Papirutgaven har et utvalg på 189 sanger, og er illustrert med tegninger i blyant og tusj. Jeg har laget cd til materialet. For publisering på nett har jeg laget en kombinert nettvev gjennom publiseringssystemene wordpress.com og wikispaces.com⁴. Her har jeg lagt inn ca 200 sanger, med lyttefiler, notebilder og tegninger, sortert alfabetisk og etter tematiske kategorier og språk. Lydfilene består av melodispor, sangspor og flerstemt spor. Jeg har også lagt inn informasjon om det å synge i kanon, om det å komponere kanonsanger, sangboka som fenomen og den historiske utviklingen av flerstemt sang. Sidene kan benyttes som oppslagsverk for musikkfaget(vedlegg1-5).

4.2.1 Legitimering

Sangboka *Rundsanger og kanon* har flere begrunnelser. For det første begynte jeg et arbeid med å samle inn kanonsanger det første året av mastergradsstudiet i nettprosjektet ”musikkrom” på wikispaces.com (Randem 2007). Det var relevant for meg å videreføre dette. For det andre viste en gjennomgang av norske sangbøker at antallet kanonsanger varierer (se vedlegg 15). Det finnes

⁴ Adressen er: <http://musikkrom.wikispaces.com/Index+for+Rundsanger+og+kanon> og <http://sirran.wordpress.com/>

ingen norsk sangbok som inneholder bare kanonsanger, og en samling som denne kan derfor være et supplement. På de pedagogiske høyskolene blir det å synge i kanon introdusert for studentene i musikkfaget, og mange lærere har tradisjon med å bruke slike sanger i undervisningen.

Kordirigenter bruker gjerne kanonsanger i oppvarming og som intonasjonstrening. En egen samling med kanonsanger kan gjøre slike sanger lettere tilgjengelig.

Den tredje begrunnelsen er knyttet til læreplanen (LK06), som med hjemmel i opplæringsloven er forpliktende. Elevene skal etter målene i læreplanen kunne synge unisont og flerstemt i gruppe, med fokus på intonasjon, klang og uttrykk etter 7.trinn. De skal anvende puls, rytme, form, melodi, dynamikk, tempo og enkel harmonikk. Enklere flerstemte sangaktiviteter som å synge kanon kan da være en aktuell tilnærming for å mestre kompetansemålene. I LK06 vektlegges dessuten gehørsang framfor notelæring. Det å høre sangene i bruk er en forutsetning, og lydfiler på nett gir anledning til dette. Elevene kan trolig motiveres til større egenaktivitet i læringa fordi de selv kan lære sangene uten særlig notekunnskap. Samtidig kan sammenhengen mellom sang og noter bli tydelig når man kan se notebildet mens man lytter til melodien. Dette gir nettsider i en digital sangbok anledning til.

4.2.2 Innhold

Sangboka er et eksamens- og visningsprosjekt, derfor la jeg vekt på å ha variasjon og bredde i innholdet. Sangene jeg har valgt er typiske kanonsanger (rundsanger), både i tekst og melodi. De er fra ulike tidsperioder, fra 1200-tallet fram til ca. 1940 pluss en fra 1988. Jeg har selv komponert 4 nye sanger. Med et såpass stort materiale som 189 sanger var det hensiktsmessig å gruppere sangene i ulike kategorier, både etter tema og alfabetet. For bruk i skolen er det viktig å kunne finne sanger etter tema. Sangmaterialet i seg selv innbød til den grupperingen jeg valgte. Jeg skilte først ut de religiøse sangene i en egen kategori, og samlet de verdslige sangene i 10 kategorier: 1) synge og danse, 2) dyr og insekter, 3) årstider 4) været, 5) tid, 6) natur, 7) kjærlighet, 8) humør, 9) hilse-sanger, 10) sanger om litt av hvert. Vi finner her sanger med ulike tidspreg og melodiske vendinger, og sanger på ulike språk.

Sangbarhet har vært et gjennomgående mål, derfor har jeg vurdert alle sangene melodisk og rytmisk. I boka finner man hovedsakelig lett sangbare sanger, men det er også sangmessige utfordringer der. Tilfanget av sanger har vært størst fra europeiske og da særlig engelsktalende land. Sangene har vært lettere tilgjengelig herfra, også grunnet mine egne språkforutsetninger. Det eksisterer en rik og omfattende kanonsangtradisjon i engelsk- og tysktalende land. Mange av

sangene i materialet har sin opprinnelse der. Sanger fra andre europeiske land er likevel med: Italia, Belgia, Sveits, Østerrike, Nederland, Frankrike og Spania, for å nevne noen, i tillegg til sanger fra Sverige og Danmark. Vi finner også melodier fra Finland og Ungarn i materialet. Også ikke-europeiske land er representert med sanger og melodier, f. eks. Israel, Russland, Marokko og Japan.

Kildene har vært utallige. Jeg har funnet mange gamle sangbøker og notehefter på loppemarked og antikvarier. Flere noter for rundsanger som jeg har funnet er publisert digitalt på nettet. Jeg vil her vise til kildelista på nettsida (<http://musikkrom.wikispaces.com/Ressurser+og+kilder>) og det som er sagt om kilder i forordet til den trykte sangboka Rundsanger og kanon (Randem 2010). Mange av sangene gjenfinnes i flere kilder. Jeg har da sammenlignet noter, utvist kildekritikk og skjønnet ved oppsett av min egen notesats. Jeg vil si at dette var en del av tilpasningsarbeidet.

4.2.3 Tilpasning

Jeg har notert, arrangert og tilpasset alle sangene til de toneartene jeg har ønsket i programmet *finale notepad*. Flere sanger har jeg notert etter gehør (muntlig overlevering). Sangene er notert og tilpasset ut fra egne erfaringer i praksis. Dette gjelder f.eks. i forhold til toneart og toneleie, men også i forhold til mer moderne notasjonsformer. Også ambitus (vokalt og melodisk spenn) har jeg vurdert. Notasjonen er i all hovedsak tilpasset til barns stemmeleie, som biologisk sett ligger noe høyere (lysere) enn voksnes. Jeg har spilt sangene inn med melodistemme og sangstemme (også flerstemt) i et enkelt innspillingsprogram: *Audacity*. Det er min egen stemme som er basis for vurdering og sanginnspillinger, og jeg har vektlagt å synge enkelt. Det er laget både wav- og mp3-spor. Cd til sangboka har jeg brent på min egen datamaskin. Sangene er ikke tilpasset alderstrinn.

Jeg har gjendiktet 70 av de utenlandske sangene, men har beholdt originalvers for flere av dem, slik at man evt. kan velge språk. De øvrige sangene er i all hovedsak oversatt. Noen av gjendiktningene består kun av en linje eller to, mens andre er mer omfattende. Det var da et dilemma hvor lojal jeg skulle være i forhold til originalteksten (Randem 2010). Målet mitt var å beholde noe av meningsinnhold og stemning. Ofte er kanonsanger laget slik at vokalene i språket får betydning for samklangen, derfor har jeg også forsøkt å ta hensyn til dette i de norske sangtekstene som jeg har utformet. Ord og stavelser måtte da tilpasses melodirytmen.

Jeg har satt inn ulike ressurser på nettsidene; tekster, lydfiler og bilder. Jeg har laget enkle tegninger i blyant og tusj som illustrasjoner. Disse er satt inn både på nettsidene og i den ”fysiske” sangboka. De er tenkt forankret i innholdet i teksten på en eller annen måte. Er sangen om en frosk, så er det

for eksempel satt inn en tegning av en frosk. Det er også satt inn tegninger som avløser eller motsier teksten. For eksempel er det en tegning av en ”snill” ku, der det i sangen er snakk om en ”forferdelig” ku. Noen av tegningene er stiliserte vignetter (blomster, fugler). Det er ellers vektlagt å gi tegningene humor, ”liv og sjel”, selv om de er relativt enkle. Jeg måtte også tilpasse lay-out på papirutgaven sidene til den teknologien jeg hadde til rådighet (Microsoft word - ikke kommersiell bruk). Dette var ikke helt uproblematisk. Sangene måtte jeg sette inn som bilder, og det førte til et krympet notebilde, der noter og tekst i selve sangen er mindre av størrelse enn jeg egentlig ønsket.

4.2.4 Teknologi og medier

Sangboka på papir og nett spiller som medier aktivt sammen med andre tegnsystemer. De forskjellige medieteknologiene har ulikt potensial for utnytting og kombinerings av modaliteter – det vi kaller rammevilkår eller affordanser. Mulighetene ligger både i teknologien og i sosiokulturelle konvensjoner som er knyttet til bruken av den (Rogne 2009). Hvordan sangboka i de respektive mediene leses, avhenger av leserens ”literacy”; dvs. kunnskaper og evne til å lese, fortolke og bruke musikknotasjon og digitale nettsider. Det bør være lett å bla og finne fram i begge medier.

Sangboka *Rundsanger og kanon* er preget av at den er et forsknings- og utprøvningsprosjekt. Papirutgaven følger tradisjonelt oppskriften på en vanlig sangbok; her er det forord, innholdsfortegnelse, og notebilder med tekster sammen med enkle tegninger. Forordet er langt og inneholder informasjon om hva kanon er og hvordan kanon kan synges og avsluttes. Boka er preget av notasjonsprogrammet *finale notepads* og word-dokumentets muligheter og begrensninger når det gjelder lay-out og innsett av bilder. For eksempel kommer ordet *voice* eller *soprano* fram foran notene. Dette har ikke vært mulig å fjerne. Også notebildene kunne jeg ønsket meg større, men her ble det et kompromiss mellom sangbokas størrelse i trykk og de muligheter som word-skriveprogrammet ga.

Den som leser nettsangboka, vil ”skanne” sidene ut fra webkonvensjoner. Følges ikke disse, hopper leseren fort av. *Rundsanger og kanon* på nett er en kopling mellom blogg og wiki. Dette er nå blitt nokså vanlig. Bloggen ble opprettet spesielt med tanke på eksamensvisningen for mastergradsprosjektet (våren 2010), mens wikien *musikkrom*, der kanonsangene har fått sin plass, som helhet ble opprettet til eksamen i studiet Pedagogiske tekster i 2007. Wikien er et generelt musikknettsted. Statistikken viser at wikien har mange lesere og treff daglig (se vedlegg 11-14). Årsaken kan være at det blir henvist til den i boka *Fra digital ferdighet til kompetanse – om didaktikk for arbeid med digitale medier i skolen* av Terje Høiland og Tor Arne Wølner (2007), og

på på LUTs nettside. Dette kan forklare det relativt jevne, høye lesertallet, og lesinga her gjelder trolig ikke primært kanonsangene (se vedlegg 13). Av statistikken kan vi lese at siden som nå heter *Sangboka Rundsanger og kanon* hadde 1551 treff i 2009. For 2010 har siden hatt 116 treff fram til 4. mars. Rundsangbloggen hadde på sin side en jevnt stigende lesertopp, deretter et drastisk fall (se vedlegg 14). Den blir ikke lest så mye som wikien. Dette kan være fordi rundsangbloggen, slik den foreligger, er statisk, uten nye innlegg. Den bryter dermed med vanlige bloggintensjoner; som helst er jevnlig oppdatering av status quo for nettstedseieren. Den er dessuten litt nyere av dato (november 2008), og leder inn i wikien. Det kan være uhensiktsmessig å navigere fram og tilbake fra wiki til blogg. Når man først er kommet til wikien, er det kanskje lettere å forbli der?

Jeg valgte (dessverre) et intetsigende navn på bloggen: ”sirran” – en sammenstilling av mitt eget navn. Ingen kan vite at det bak denne tittelen skjuler seg kanonsanger. Navnet gjenspeiler min egen uvitenhet når det gjaldt slike medier ved prosjektets oppstart. Skulle jeg gitt bloggen navn i dag, hadde navnet trolig blitt bare ”kanon”. Siden 2007 har det nemlig vært til sammen 3573 treff på den gamle kanonsiden på nettsida ”Musikkrom” fra 2007. Den heter bare *kanon*. Jeg la sangboka *Rundsanger og kanon* på nett inn i det eksisterende wikirammeverket ”musikkrom” for publisering. Den digitale sangboka preges av dette. Wikien er stor og mangegrenet.

Innspillingene er heller ikke foretatt i et profesjonelt lydstudio der man har adgang til å korrigere og manipulere opptakene. Sangene ble spilt inn i et vanlig rom, med hjelp av meget enkelt opptaksutstyr (mikrofon koplet rett i pc). På noen av innspillingene kan det f.eks. høres susing og klikk. Innspillingene er en type ”live”-opptak og preges av dette. Sangstemmen er fanget slik den er i øyeblikket, med toner og tekstuttale som kan avvike noe her og der fra det noterte både tekstlig og melodisk. Amatørmessige lydforhold kan føre til at lyttere faller fra. På den annen side kan enkelheten også inspirere lytterne til å bruke sin egen stemme. Som Mads Berg skrev i Skolens sangbok (1933:XIX): ”Hver fugl synge med sitt nebb!”

4.2.5 Design

I formgivningen måtte det tas hensyn til innhold, seleksjon og funksjonalitet, design og antatt pedagogisk nytteverdi, tekniske løsninger og brukervennlighet både på papir og nett. Mange valgsituasjoner oppsto underveis i arbeidet. Den 7. 12.08 står det følgende i fagbloggen:

... Det er snakk om å finne slike presentasjonsformer og slike leseformater som skaper motivasjon til å lese, lytte og lære. Jeg jobber foreløpig etter en metode som kalles ”trial and error” og ”learning by doing” (John Dewey) - i spenningsfeltet mellom det jeg har av digital kompetanse, det jeg ikke kan og det jeg ikke en gang vet og er bevisst om at jeg ikke kan... (<http://roundabout-rundsangerogkanon.blogspot.com/>)

I og med utprøvingen av wiki og blogg som publiseringssted, var produksjonen og spesielt designspørsmålet avhengig av tilgjengelige maler i begge medier. Om selve prosessen står det i fagbloggen den 26. november 2008:

Det er design og didaktikk alle veier jeg snur og vender meg; hva slags fakta og innhold skal jeg ha, hvordan skal dette presenteres skriftspråklig og visuelt, hvilke bilder, både levende og døde, kan jeg vel si, skal jeg ta med, og hvordan skal bilder og tekster forankre og avløse hverandre, og ikke minst hva vil jeg fram til? Jeg jobber med meningsnøkler i teksten og tenker på "seeren i oss" (Asplund, P.O.)⁵(<http://roundabout-rundsangerogkanon.blogspot.com/>).

Det å designe en "pedagogisk tekst" betyr å gjennomføre en prosess fra idé til ferdig produkt på en slik måte at design, uttrykk og struktur understøtter innholdet og gjør budskapet tilgjengelig for mottakeren. Å vurdere om designet er vellykket dreier seg bl.a. om å vurdere brukervennlighet. For sangboka på papir betyr dette at boka er lett å bla i, lett å finne fram i og lett å lese og spille fra. For nettsangboka angår dette bl.a. navigering. Designresultatet for begge medier varierer for sangboka *Rundsanger og kanon*, mye som resultat av medienes egenart. Jeg synes kanskje det tradisjonelle papirformatet "treffer best", siden en digital sangbok på wiki og blogg kombinert, er relativt nytt, "ukjent" og spesielt for de fleste. Denne forståelsen har med hva jeg er best kjent med. Likevel har det kommet flere henvendelser fra lesere som har rapportert hvor gode de synes at wikisidene er. En lærer fortalte at hun brukte dem på sitt elektroniske "whiteboard" med sin 2. klasse. Dette sier litt om hvordan sangboka på nett kan tas i bruk, dvs. det er snakk om didaktisk realisering.

4.2.6 Didaktisk realisering

Med sangboka på nett og papir er det mulig med både lærerstyrt og elevstyrt realisering av ulike læringsaktiviteter. Melodisk realiseres vanligvis ikke sanger i sangbøker før de blir spilt eller sunget, enten av læreren eller eleven selv. Elevens egenaktivitet når det gjelder avlesning av notebilder avhenger av notekyndighet og ferdighet, enten i "å synge fra bladet" eller det å spille et instrument. Det er ikke gitt at alle elever kan oversette noter i en sangbok til "klingende musikk". Læreren blir i denne forbindelsen den sentrale i det didaktiske triangellet: lærestoff–lærer–elev, gjennom igangsetting og iscenesetting av musiseringsaktiviteter.

Papirutgaven har ikke informasjon om notekunnskap og toneøvelser, men tar med opplysninger om hva en kanon er og hvordan man kan synge og avslutte dem. Det er satt inn mer utfyllende informasjon på nettsidene. Sangboka på skjerm fyller flere funksjoner enn sangboka på papir, og den tilbyr også mer; lytteaktiviteter, informasjons- og kunnskapsaspekter knyttet til emnet kanon og

⁵ <http://www.informasjonsdesign.no/article.php?aid=56> [lesedato 26.nov.2008]

rundsanger. Nettsidene har informasjon som kunne vært lagt til lærerveiledning og elevbok, og kan betraktes som et eget oppslagsverk med ulike ressursider. Eleven kan selv lære seg melodien og sangen bare ved å trykke på ”avspillingsknappen”, ganske uavhengig av læreren. Den didaktiske relasjonen oppstår da mer direkte mellom eleven, lærestoffet og nettstedet, når sangboka er på nett. Tilgangen blir mer allmenn når man ikke trenger egen notekunnskap for å ”avlese” sangene.

4.2.7 Leser- og forfatterforutsetninger

Leser- og forfatterforutsetningene for en bok vil alltid variere. Den tenkte modelleseren for sangboka i prosjektet er skoleeleven, læreren eller lærerskolestudenten, eller den spesielt interesserte. For noen kan kanonsanger virke fremmed. I praksis avhenger det å ta mening fra tekster av en rekke faktorer: leserens egen forståelse, interaksjonen mellom tekst og individ og estetiske preferanser. Det gjelder ikke bare grafikk og typografi i bok og på web, men kulturell og situasjonell kontekst og artefaktenes innvirkning på forståelse, kognisjon og motivasjon. Faktorer som er med på å styre tenkning, følelser og handlinger virker inn. For eksempel vil leserens fortolkninger, verdier og estetiske preferanser virke inn på hvordan innholdet oppfattes. Liker man Ole Paus’ eller Eminems musiske uttrykksform, kan det være at verken Solveig Kringlebotns klassiske syngemåte, klassens allsang eller flerstemt kanonsang faller i smak. I dagens samfunn er kanonsang kanskje for spesielt interesserte?

Når man skal lage et digitalt nettsted, så bør man kunne noe om digitale design eller lære det underveis, og man bør også – hvis man skal designe en læringsressurs – vite noe om ulike typer læringsdesign. Det er ingen liten oppgave. Mitt ståsted er solid forankret i skolens pedagogiske praksis gjennom utdanning og erfaring, men kjennskapet til design og publisering på web og papir var marginalt før prosjektstart. Kunnskaper måtte jobbes fram underveis. Læringskurven ble til tider bratt. Det var et strev for meg å finne form på sangboka både på nett og papir underveis i utformingsprosessen, når jeg stadig følte at jeg trengte mer kunnskap. Kontinuerlig forbedring ble et stadig tilbakevendende krav jeg stilte. Ble det så tilstrekkelig ”godt nok” ved prosjektets sluttstrek?

4.2.8 Vurdering og konvensjoner

Hovedspørsmålet for vurdering av sangboka *Rundsanger og kanon* er om den på nett og papir har tilstrekkelig kvalitet når det gjelder brukervennlighet, effektivitet, motivasjonseffekt og innhold. Dette er det ikke lett å gi et enhetlig svar på, for det første fordi tekstene, både enkeltvis, sammensatt og helhetlig sett er varierte; visuelt, innholdsmessig og formmessig. For det andre avhenger svaret av hvordan mediene faktisk leses av brukerne, og hvordan innholdet i samvariasjon

med design fungerer som informasjons- og læringsmedium ut fra gjeldende konvensjoner. Dersom sidene avviker fra disse, kan brukeren miste tilliten. Dersom innholdet er unikt og etterspurt, så tåler brukerne at utformingen har mangler.

Kanskje det er det unike ved nettsiden som har gjort at siden *home* på wikien ”musikkrom” har hatt til sammen 3573 treff etter at den ble opprettet på høsten i 2007, og at siden *Sangboka Rundsanger og kanon* har hatt hele 1551 treff etter at den ble opprettet i 2009 (se vedlegg 11-13)? Det mest originale er kanskje at man kan lytte til både sangen alene eller sangen flerstemt samtidig med at notebildet presenteres. På den måten kan den som skal synge danne seg et helhetlig bilde av hvordan sangen lyder som klingende musikk. Samtidig kan man på wikien også finne en mengde informasjon om musikk, det å synge og å varme opp stemmen. At sidene her er etterspurt viser statistikken; i 2009 var det 1022 treff på siden om å synge. På siden om oppvarmingsøvelser var det 3606 treff.

I dette prosjektet har jeg tatt hensyn til ulike konvensjoner for bok- og webmediet, så vel som musikkfaget. Noen av disse kan tenkes å kollideres. Sangboka på nett og papir ”treffer” dermed trolig godt i forhold til noe, og viser kanskje mangler i forhold til noe annet. Det er ikke rom for en diskursanalyse, men det må kort nevnes at materialet i *Rundsanger og kanon* i all hovedsak består av eldre tekster som bærer med seg tenkesett fra eldre tidsepoker. Kan hende er kanon og rundsangene i dette materialet derfor fortsatt litt av en fremmed fugl – ”et gjøkeegg i de hjemlige sangfuglers rede”?

5 OPPSUMMERING OG AVSLUTNING

Arbeidet med å utforme sangboka *Rundsanger og kanon* i bokform og på nett utløste artikkelens forskningsspørsmål: Hva er det som kjennetegner sangboka som pedagogisk tekst? Med pedagogisk tekst forstås ressurser som realiserer kommunikasjon og læring i ulike læringskontekster. Arbeidet tilhører phronetisk metode, og svaret har fremkommet ved teoretiske, metodiske og analytiske refleksjoner i en kontinuerlig veksling mellom praksis og teori. I vekselvirkningen mellom undersøkelse, teoretisering og formgivning, er det blitt klart at en sang, så vel som sangboka, i et multimodalt tekstperspektiv kan ses på som en pedagogisk tekst for læring og kommunikasjon.

Sangbokas kjennetegn og identitet har blitt utfordret ved samfunnsmessige og historiske endringer. Legitimeringsdiskursene er blitt utvidet i tidens løp. Det samme har skjedd med tekst- og pedagogikkdiskursene. Likevel har sangboka, som andre lærebøker, vært overraskende stabil i uttrykksform, design og kommunikasjonsmåter. Som lærebok og pedagogisk tekst for sang- og

musikkfaget gjennom historien har den beholdt mye av sin didaktiske identitet. En mulig årsak er at notasjons-, formidlings- og fortolkningskonvensjoner virker konserverende og at musikkfagets håndverksmessige kjerne gjør at sangbøkene opprettholder musikktradisjoner.

Rundsanger og kanon på nett gir noen andre muligheter for læring enn det sangboka på papir gjør i en skolesetting. Eleven kan frigjøres fra læreren ved at den enkelte selv kan trykke på avspillingsknappen og lære seg tekst og melodi. På nett innbyr sangboka til samspill der tradisjonelle endimensjonale didaktiske maktrelasjoner mellom leser og mottaker settes på spill, og muliggjør sangboka læring på mer uformelle læringsarenaer. Sangboka blir altså trolig mer kollektivt distribuert med økt digitalisering. Et forebehold må imidlertid tas. Musikk i et sosialt samspill krever mer enn tilgang til en avspillingsknapp. Man behøver læringsfellesskaper. Synger du for eksempel en kanon flerstemt med andre, må du som sanger aktivt passe på din egen rytme, tone og tekst for ikke å komme i utakt med dem du synger sammen med. I denne prosessen skjer en ”medskapning” i hver enkelt som gis et klingende uttrykk i det fysiske rommet, og den vil være ulik for hver framføring. Dette sosiale samspillet er det vanskelig å oppleve alene foran en pc.

Artikkelen har sett på hva det er som kjennetegner sangboka som pedagogisk tekst. Hvordan musikk og sang har vært legitimert over tid har vært en vesentlig del. Konklusjonen er at sangboka som pedagogisk tekst er både stabil og dynamisk; den er preget av både ”gjenklang og nye stemmer” (Lund 2009). Dette dobbelte, paradoksale perspektivet må det tas hensyn til ved design av nye sangbøker, så vel som ved analyse av gamle. Den som studerer sangbøker må beholde tvisynet gjennom didaktisk refleksivitet. Slik refleksivitet kan man oppnå ved å bruke en relasjonsmodell som er presentert i artikkelen. Ved å holde et slikt ”prisme” opp i lyset, er det mulig å produsere konkrete, disiplinerte og fyldige beskrivelser, og man kan reflektere over undersøkelsesfeltets mange fasetter. Dette synes i skrivende stund å være viktig for studiet i pedagogiske tekster for kommunikasjon og læring; som et stadig voksende kunnskapsområde der ulike tradisjoner og posisjoner innenfor pedagogikk, didaktikk, læringsteori, kultursosiologi, designteori og tekstforskning møtes og stadig oftere krysser grenser.

Jeg vil til slutt holde fram et framtidsperspektiv for videre forskning: Hvordan kan formatet på og distribusjonen av sangboka på nett – som i dette mastergradsprosjektet – komme til å endre på bruken av sangboka, synet på hva en sangbok er, og kan slike publiseringer bidra til endring av sangboksjangeren i tiden som kommer?

ETTERORD: METAREFLEKSJON

”Vår sangskatt er nasjonens felles eie. I sangen møtes vi på felles grunn.” skrev Mads Berg i forordet på *Skolens sangbok* av 1940. Lite kunne nok han ha drømt om i hvilken grad sanger kan publiseres for og av alle slik som i dag over nettmedier som wiki og blogg. Bergs bidrag til sang i skolen var stort. Hans første sangbok for skolen kom i 1914 og boka hans fortsatte å komme i nye opplag. Jeg har utgaver av boka hans fra 1916, 1933, 1940, 1945 og 1949. Den siste jeg har er fra 1967, 25. reviderte utgave, ved Åse og Arnfinn Klakegg. Hans bøker la føringer inn i vår tid. Den nye sangboka *Sang i Norge* (Amsrud m.fl.2008) viser til dette i sin legitimering av boka. I forordet til boka står det: ”Vi ville skape en ny sangbok som kunne gi oss et felles sangfundament i skolen som erstatning for den gamle ”Skolens sangbok”, første gang utgitt i 1914 av Mads Berg.”

Mitt eget bidrag til sang i skolen gjennom dette prosjektet er i så måte relativt lite. Det er blitt hevdet at forskere står på hverandres skuldre. Denne oppgaven har blitt informasjonspakket og nevner en rekke betydningsfulle navn og teoretiske retninger på innpust som utpust. Det er en fare for at jeg i prosessen har tråkket på andres skuldre – på feil grunnlag. Jeg sier i fagbloggen den 20. desember 2009:

Så tenker jeg på læring som en syntese av det jeg kan og fornemmer fra før og det som oppleves nytt i møtet med tekstene. Noe er kjent og noe er ukjent, noe har vinklinger jeg ikke har tenkt over før, andre lyder nå nesten altfor kjente. Hva er mine tanker, og hva er andres? (<http://roundabout-rundsangerogkanon.blogspot.com/>).

Tekstforskningen har vist at alle tekster er intertekstuelle (jf Kristeva 1966, Aamotsbakken 2007). Forskningsmessig sett er det ikke noe mål å løsrive setninger og meninger fra andres materiale for å sammenstille dem i egen tanke og tekst. Intensjonen med teksten er en annen: å gi en konkret og disiplinert diagnose av undersøkelsesfeltet og ha med en relativt ”fyldig” redegjørelse for hvordan de praksiser som beskrives har ført til tingenes tilstand. Med dette som mål, har det innenfor artikkelens rammer ikke vært rom for drøftinger og kritiske gjennomganger av teorigrunnlaget, metoden og analysen. Og: Uansett hvilken didaktisk identitet sangboka påberoper seg, vil den konstituere en arena for forhandling av kulturell identitet og makt; relatert til sosial klasse, til etnisitet, nasjonalitet, til alder, kjønn og generasjon og den diskursive betydningen av rom, sted og tid. Slike sider har jeg ikke utdypet i denne artikkelen, men ligger som en premiss. Forskning er fortolkning, og fortolkning er også refleksivitet. Refleksivitet betyr å ta med ens egen rolle i betraktningen når det gjelder vitensproduksjon. For meg har studiet medført mange utfordringer og læringsmuligheter, og ikke minst har arbeidet gitt grunnlag for en god del selvforståelse.

KILDER

- Amsrud, A. m.fl. 2008: *Sang i Norge*. Oslo: Norsk Noteservice AS
- Andersen, Ø. 1995: *I retorikkens hage*. Oslo: Universitetsforlaget
- Andersson, S. 1995: Har musiken någat att säga? I Molander, B. red. 1995. *Mellan konst och vetande*. Daidalos forlag
- Askeland, N. 1997: Den pedagogiske teksten som møteplass: Dialogisitet i lærarens munnlege fagtekst. Erfaringar frå eit forprosjekt. I Einar Bergraf Jacobsen (red.): *Forskningsdagene '97 ved Høgskolen i Vestfold: En tverrfaglig artikkelsamling basert på nitten foredrag i avd. for lærerutdanning*. Tønsberg: Høgskolen i Vestfold 1997. E-artikkel: <http://www-bib.hive.no/tekster/hveskrift/notat/1997-3/a1.html> [lest 10.03.10]
- Asplund, P.O. 2006a: *Retorisk design=mer sosiale medier* [internett] Tilgjengelig fra: <http://www.informasjonsdesign.no/article.php?aid=47> [lest 2. april 2007]
- Asplund, P.O. 2006b: *Tenk på "seeren" i oss når du skriver for web* [internett] Tilgjengelig fra: <http://www.informasjonsdesign.no/article.php?aid=56> [lest 1.04.07]
- Audacity, <http://audacity.sourceforge.net/?lang=nb> [lest 10.03.10]
- Bach, J.S. 1747: Musical offering. Eksempel på crab kanon. Video av Johs Leys <http://musikkrom.wikispaces.com/Hva+er+en+kanon%3F> [lest 07.03.10]
- Ballade.no./Tjomsland, N. 2003: *Christian Eggen - Oslos musikalske kosmopolitt*. <http://www.ballade.no/nmi.nsf/doc/art2003091914480348570840> [lesedato 22.12.09]
- Barthes, R. 1994: Bildets retorikk. I Johansen, K.S. 1994: *I tegnets tid. Utvalgte artikler og essays*. Oslo, Pax forlag.
- BBC Radio for Schools 1957-1965. *Singing Together*. London British Broadcasting Cooperation
- Berg, M. 1933: *Skolens sangbok*. Oslo: H. Aschehoug & Co
- Berg, M. 1940: *Skolens sangbok*. Oslo: H. Aschehoug & Co
- Berg, M. 1949: *Skolens sangbok*. Oslo: H. Aschehoug & Co
- Berg, M. 1955: *Skolens sangbok*. Oslo: H. Aschehoug & Co
- Berg, M. 1967: *Skolens sangbok*. Oslo: H. Aschehoug & Co
- Bjørlykke, R. Å. 2005: *Musikk i begynnaropplæringa i grunnskulen. Studium av musikkfaget i læreplanar og lærarars oppfatningar av mål for musikkfaget: Intensjon, realisering, prioritering*. Forskningsrapport nr. 60. Volda: Høgskulen i Volda/Mørefosking Volda

- Bjørkvold, J-R. 2001: *Det musiske menneske*. Oslo: Freidig forlag
- Bjørndal, B. og Lieberg, S. 1978: *Nye veier i didaktikken?: en innføring i didaktiske emner og begreper*. Oslo, Aschehoug.
- Bloggen *Rundsanger og kanon* <http://sirran.wordpress.com/> [lest 06.03.10]
- Bourdieu, P. 1991: *Language and symbolic power*. Cambridge: Polity Press
- Bratholm, B. Godkjenningsordningen for lærebøker 1889-2001, En historisk gjennomgang. *Fokus på pedagogiske tekster HVE-skrift 5/2001*
<http://www-bib.hive.no/tekster/hveskrift/notat/2001-05/not5-2001-02.html> [lest 04.03.10]
- Dewey, J. 1916: *Democracy and Education*. New York: The Macmillan Company.
- Dahlgren, L-O: 1989: Undervisningen och det meningsfulla lärandet. I Säljö, R. et al. 1989 *Som vi uppfattar det. Elva bidrag om inläring och omvärldsuppfattning*. Lund: Studentlitteratur.
- Dyndahl, P. 2004a: Musikkteknologi og fagdidaktisk identitet. I Johansen, G., Kalsnes, K. og Varkøy, Ø. 2004: *Musikkpedagogiske utfordringer. Artikler om musikkpedagogisk teori og praksis*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag
- Dyndahl, P. 2004b: Musikkteknologi, kunnskapsteori og pedagogisk ironi, i *Nielsen og Nielsen (eds): Nordisk musikkpedagogisk forskning. Årbok 7*. Oslo: NMH-publikasjoner 2004:3. E-artikkel: <http://privat.hihm.no/petterdyndahl/PD-Musikkteknologi,%20kunnskapsteori%20og%20pedagogisk%20ironi.pdf> [lesedato e-artikkel 10. 01.10]
- Dyndahl, P. 2008: Fagdidaktikk som et estetisk/funksjonelt felt. Et bidrag til de/rekonstruksjon av musikkundervisningens kulturdidaktiske identitet, i *Næss og Egan (eds): Vandringer i ordenes landskap*. Vallset: Oplandske Bokforlag. E-artikkel: <http://privat.hihm.no/petterdyndahl/Petter%20Dyndahl%20-%20Fagdidaktikk%20som%20et%20estetisk-funksjonelt%20felt.pdf> [lesedato e-artikkel 21.12.09]
- Dysthe, O. 1999: Ulike teoriperspektiv på kunnskap og læring. *Bedre skole* 3/99
<http://munin.hsh.no/lu/ped/dysthe.doc> [lesedato 03.03.06]
- Dysthe, O. 2003: Teoretiske perspektiv. I: Dysthe/Engelsen 2003: *Mapper som pedagogisk redskap. Perspektiver og erfaringer*, 35-61, Abstrakt, Oslo
- Eggen, C. 2003: Uttalelser i intervju med journalist Nina Tjomsland den 19.09.03
I *Ballade.no*. Christian Eggen - Oslos musikalske kosmopolitt
<http://www.ballade.no/nmi.nsf/doc/art2003091914480348570840> [lesedato 22.12.09]
- Engelsen, B.U. 2009[2006]: *Kan læring planlegges? Arbeid med læreplaner – Hva hvordan, hvorfor?* Revidert mot LK06: Læreplan for kunnskapsløftet 5. utgave. Oslo: Gyldendal

- Eken, S. 1998: *Den menneskelige stemme*. København: Hans Reitzels forlag
- Fagbloggen, refleksjonsbloggen, <http://roundabout-rundsangerogkanon.blogspot.com/> [06.03.10]
- Finale notepad, <http://www.finalemusic.com/notepad/> [lest 10.03.10]
- Fish, S.E. 1980: *Is There a Text in this Class? The Authority of Interpretive Communities*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press
- Fredens, K. og E. Kirk. 2001: *Musikalsk læring*. København: Gyldendalske boghandel
- Gundem, B. B 2008: Didaktikk – fagdidaktikk, anstrengte eller fruktbare forhold? *Acta Didactica Norge*, Vol. 2 Nr. 1 Art. 1
<http://www.adno.no/index.php/adno/article/viewFile/46/81> [lesedato 8.12.2009]
- Grepstad, O. 1997: *Det litterære skattkammer. Sakprosaens teori og retorikk*. Oslo: Det Norske Samlaget
- Hanken, I.M. og Johansen, G. 1998: *Musikkundervisningens didaktikk*. Oslo: Cappelen akademisk forlag
- Hiim, H og Hippe, E. 1998: *Læring gjennom opplevelse, forståelse og handling. En studiebok i didaktikk*. Oslo: Universitetsforlaget
- Händel, G.F. 1741: Messiah. For unto us a child is born.
<http://musikkrom.wikispaces.com/For+Unto+Us+a+Child+is+Born> [lest 07.03.10]
- Høiland, T. og Wølner, T.A. 2007: *Fra digital ferdighet til kompetanse – om didaktikk for arbeid med digitale medier i skolen*. Oslo: Gyldendal, lenkesamling
<http://rga.laboremus.ws/index.asp?id=30906> [lesedato 10.01.2010]
- Høgskolen i Vestfold, Senter for pedagogiske tekster og læreprosesser
<http://www-lu.hive.no/laremiddelkunnskap/index.htm>
<http://www-lu.hive.no/tekstar/> [begge lesedato 5.03.2010]
- Iser, W. 1978: *The Act of Reading. A Theory of Aesthetic Response*. London and Henley: Routledge and Kegan Paul.
- Jarvis, P. 1993: The learning process and late modernity. *Scandinavian Journal of Educational Research*. Vol. 37 No.3, pp.179-90
- Jarvis, P. 2002: *Praktikerforskeren – utvikling af teori fra praksis*. København, Alinea.
- Jewitt, C. 2008: Didaktik som multimodal design. I Rostvall, A-L. og Selander, S. (red) 2008: *Design för lärande*. Stockholm: Norstedts Akademiske forlag
- Johansen, G., Kalsnes, K. og Varkøy, Ø. 2004: *Musikkpedagogiske utfordringer. Artikler om musikkpedagogisk teori og praksis*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag

- Jørgensen, H. 1982: *Sang og musikk. Et fags utvikling i grunnskolen fra 1945 til 1980*. Oslo: H. Aschehoug
- Kjeldsen, J.E. 2002: *Visuel retorik*. Universitetet i Bergen.
- Kjeldsen, J.E. 2004: *Retorikk i vår tid. En innføring i moderne retorisk teori*. Oslo, Spartacus forlag
- Knain, E. 1999: *Naturfagets tause stemme. Diskursanalyse av lærebøker for Natur- og miljøfag i et allmenndannelsesperspektiv*. Avhandling for graden dr. scient. Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, Oslo: Unipub forlag
- Knain, E. u.å. <http://www-lu.hive.no/tekstar/naturfag.html> [lesedato 05.03.10]
- Knudsen, S.V., Skjelbred, D. og Aamotsbakken, B.(red) 2007: *Tekst i vekst. Teoretiske, historiske og analytiske perspektiver på pedagogiske tekster*, Oslo: Novus forlag
- Knudsen, S.V. og Aamotsbakken, B. (red.) 2008: *Tekst som flytter grenser* Oslo: Novus forlag
- Knudsen, S.V. og Aamotsbakken, B. 2009: *The Design of the Reader in Educational Settings. I: Designs for learning vol 2*
http://www.designsforlearning.no/09/no1/DFL_0109_aamotsbakken_knudsen.pdf [lesedato 27.01.10]
- Knudsen, S.V. 2008a: De umulige muligheters begrep – læsning og læseren i og af ”pædagogiske tekster”. I Knudsen, S.V. og Aamotsbakken, B. 2008: *Tekst som flytter grenser*. Oslo:
- Knudsen, S.V. 2008b: Lærebogen i modvind — nogle teoretiske og metodologiske indspil til studiet i norsk lærebogshistorie. I Skjelbred, D. og Aamotsbakken, B. 2008. *Norsk lærebokshistorie –en kultur- og danningshistorie*. Oslo: Novus forlag
- Koch, C.1997: Retorikkens identitet som videnskap og uddannelse. *Rhetorica Scandinavica*, nr. 1/1997
- Kress, G. & Van Leeuwen, T. 2001: *Multimodal Discourse The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Arnold
- Langer, S. 1953: *Feeling and Form: A Theory of Art*. New York: Charles Scribner's Sons.
- Lave, J. og Wenger, E. 1991: *Situated learning – Legitimate peripheral participation* New York, Cambridge University Press
- Le Ray au Soley, <http://musikkrom.wikispaces.com/Le+ray+au+soleyl> [lest 07.03.10]
- Lund, R. 2008: Syng og vær glad? Om begrunnelser for sangfaget i norsk skole. I: Skjelbred, D. og

- Aamotsbakken, B. (red) 2008: *Norsk lærebokhistorie – en kultur- og dannelseshistorie*. Oslo: Novus forlag. Se også http://www-lu.hive.no/ansatte/rl/documents/Syngogvargladkorrektur_000.doc [lesedato 29.01.10]
- Lund, R. 2009: Gjenklang og nye stemmer. Sangboka i et historisk perspektiv. I: Skjelbred, D. og Aamotsbakken, B. (red): *Norsk lærebokhistorie II – en kultur- og dannelseshistorie*. Oslo: Novus forlag
- LUTs nettside u.å. <http://www-lu.hive.no/team/t07u/Digitalemedier.html> [lesedato 05.03.10]
- Lysdahl, A. J. K. u.å: Johan Didrik Behrens, http://www.snl.no/nbl_biografi/Johan_Diederich_Behrens/utdypning [lesedato 13.desember 2009]
- Lysdahl, A.J.K. 1995: *Sangen har lysning. Studentersang i Norden – Del 2*. Oslo: Solum forlag
- Læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK06), http://www.udir.no/upload/larerplaner/Fastsatte_lareplaner_for_Kunnskapsloeftet/Grunnskole_og_gjennomgaende/musikk.rtf [lesedato 22.12.09]
- Miller, R.1986: *The structure of singing. System and Art in Voice Technique*. New York: Schirmer Books
- Miller, M. 1998: <http://www-personal.umich.edu/~msmiller/rounds.html> [Lesedato 05.03.2010]
- Mondrup. C (u.å) <http://icking-music-archive.org/> [Lesedato 24. Februar 2010]
- Moser, T. 2007. Rommet som pedagogisk (kon)tekst og det fysiske miljøet som læremiddel. I Knudsen, S.V. mfl. 2007. *Tekst i vekst. Teoretiske, historiske og analytiske perspektiver på pedagogiske tekster*. Oslo: Novus
- Maagerø, E. 2005: *Språket som mening. Innføring i funksjonell lingvistikk for studenter og lærere*. Oslo, Universitetsforlaget
- Nettordboka The free dictionary, <http://no.thefreedictionary.com/1%C3%A6rebok> [lesedato 05.03.10]
- Nielsen, F. V. 1998: *Almen Musikdidaktik*. København: Akademisk forlag.
- Nielsen, F. V. 2008: *Hvorfor musik?: begrundelser for en almen musikundervisning*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet http://www.dnmpf.dk/Konferencer/hvorfor_musik/Konferencerapport_Hvorfor_Musik.pdf [lesedato 28.februar 2010]
- Nyrnes, A. 2006: Mellom akantus og arabesk - retorisk perspektiv på skapande (forsknings-) arbeid i kunst- och handverk. I: *Lärandeprocesser genom skapande arbete i vetenskaplig*

belysning. Artiklar frå forskarutbildningskurs, red.: Borg, K. & Nygren-Landgårds, C., Vasa, Pedagogiska fakulteten Åbo akademi Rapport nr. 21/2006

Nyrnes, A. 2008: Ut frå det konkrete. Innleiing til ein retorisk kunstfagdidaktikk. I: *Ut frå det konkrete. Bidrag til ein retorisk kunstfagdidaktikk*. Oslo: Universitetsforlaget

Nyrnes, A. og Lehmann, N. 2008: *Ut frå det konkrete. Bidrag til ein retorisk kunstfagdidaktikk*. Oslo: Universitetsforlaget

Ongstad, S. 2004: Fagdidaktikk som forskningsfelt. *Kunnskapsstatus for forskningsprogrammet KUPP. Kunnskapsutvikling i profesjonsutdanning og profesjonsutøving*. Norges forskningsråd 2004

Oversikt over publikasjoner, hovedfagsoppgaver og diplomoppgaver i musikk, http://www.nmh.no/biblioteket/publikasjoner/masteroppg_teori [lesedato 19.12.09]

Prosessloggen til mastergradsarbeidet, <http://roundabout-rundsangerogkanon.blogspot.com/> [Tilgjengelig 06.03.10]

Randem, G.S. 2004: *Motmaktens ansikter*. Semesteroppgave, russisk musikkulturforståelse, MU2310 (10stp). Universitetet i Oslo. Upublisert (publ. kun på nett) http://musikkrom.wikispaces.com/file/view/Motmaktens+ansikter_musikkulturforst%C3%A5else.pdf [Tilgjengelig 06.03.10]

Randem, G.S. 2006: "Canto ergo sum – jeg synger, altså er jeg!" *Kan rådgivningsbasert undervisning i sang og stemmebruk føre til et forbedret sanguttrykk hos musikkstudenter? Om sangundervisning i et rådgivningsperspektiv*. Semesteroppgave, musikk påbygning Mu4 (10stp). Høgskolen i Vestfold. Upublisert (publ. kun på nett) <http://musikkrom.wikispaces.com/file/view/Canto+ergo+sum+pdf.pdf> [lest 06.03.10]

Randem, G.S. 2007: *Musikk i rom og rom i musikk – alternative læringsrom på nett? Hvordan kan en nettbasert læringsressurs skapes for faget musikk ved hjelp av wikispaces.com? En teoretisk og empirisk tilnærming*. Fagartikkel til mastergradsstudiets modul 3. Høgskolen i Vestfold. Upublisert (publ. kun på nett) http://musikkrom.wikispaces.com/file/view/Siri_fagartikkel_modul3_%28endelig%29.pdf [lest 06.03.10]

Randem, G.S. 2010: *Rundsanger og kanon. 189 sanger i melodi og tekst*. Praktisk skapende arbeid for mastergradsstudiet i pedagogiske tekster. Høgskolen i Vestfold. Upublisert.

Rogne, M. 2009: Læreboka – ein garantist for læreplannær undervisning? *Norskbøkene i møte med eit nytt hovudområde. Acta Didactica Norge Vol. 3 Nr. 1 Art. 11*. <http://adno.no/index.php/adno/article/viewFile/91/126> [lesedato 5.mars 2010]

Rostvall, A.L og Selander, S. (red) 2008: *Design för lärande* Stockholm, Norstedts Akademiske forlag

Rundsanger og kanon, hovedsiden

<http://musikkrom.wikispaces.com/Index+for+Rundsanger+og+kanon> [lest 06.03.10]

Rundsanger og kanon, sangbokbasen <http://musikkrom.wikispaces.com/Rundsanger+og+kanon>
[lest 06.03.10]

Rundsanger og kanon, Sangboka (innholdsfortegnelse)

<http://musikkrom.wikispaces.com/Sangboka+Rundsanger+og+kanon> [lest 06.03.10]

Ruud, E. 1990: *Musikk som kommunikasjon og samhandling. Teoretiske perspektiv på musikkterapien*. Oslo: Solum

Sang i Norge, <http://www.sanginorge.no/>

http://www.musikkiskolen.no/fileadmin/mis/Sang_i_Norge/brosjyre_introrabatt_sin.pdf

<http://www.sanginorge.no/index.php?id=570> [lesedato 19.12.09]

Sanner, G.K. 2003: Lærebøker i musikk - en studie av to læreverk i musikk for ungdomstrinnet, *HVE-skrift* Rapport nr. 4, 2003-04: Høgskolen i Vestfold

http://www-bib.hive.no/tekster/hveskrift/rapport/2003-04/rapport4_2003fulltekst.pdf

[lesedato 15.nov. 2009]

Schön, Donald A. 1983: *The Reflective Practitioner. How professionals think in action*. USA: Basic Books.

Selander, S. 2008: Tecken för lärande – tecken på lärande. Ett designteoretisk

perspektiv. I Rostvall, A-L. og Selander, S. 2008: *Design för lärande*. Stockholm: Norstedts Akademiske forlag

Selander, S, Åkerfeldt, A. og Engström, S. 2007: Ressurser for lärande i en digital miljö – om

”Learning Design Sequences” i Knudsen, S.V., Skjelbred, D. og Aamotsbakken, B. (red)

2007: *Tekst i vekst Teoretiske, historiske og analytiske perspektiver på pedagogiske tekster*, Oslo: Novus forlag

Selander, S. og Skjelbred, D 2004: *Pedagogiske tekster for kommunikasjon og læring*. Oslo:

Universitetsforlaget

Skjelbred, D. og Aamotsbakken, B. 2008: *Norsk lærebokhistorie – en kultur- og dannelseshistorie*.

Oslo: Novus forlag

Skjelbred, D. og Aamotsbakken, B. 2009: *Norsk lærebokhistorie – en kultur- og*

dannelseshistorie II . Oslo: Novus forlag

Statistikk, <http://musikkrom.wikispaces.com/space/stats/page>

<http://musikkrom.wikispaces.com/space/stats/overview> [Begge lesedato 05.03.10]

- St.meld. nr. 16 (1977–78) *Om spesielle tiltak for å bedre tilgangen på parallellutgaver av lærebøker og læremidler for små elevgrupper*. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
- St.meld. nr. 29 (1994-95) *Om prinsipper og retningslinjer for 10-årig grunnskole – ny læreplan*. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
- Säljö, R. 2001: *Læring i praksis. Et sosiokulturelt perspektiv*. Oslo Cappelen Akademisk forlag
- Säljö, R. 2006: *Læring og kulturelle redskaper: Om læreprosesser og den kollektive hukommelsen*. Oslo, Cappelen Akademisk
- Søraas, L. 1958: *Sangboka*. A.S. Bergen: Lunde & Co.s forlag
- Tjomsland, N. 2003: Christian Eggen - Oslos musikalske kosmopolitt. *Ballade.no*.
<http://www.ballade.no/nmi.nsf/doc/art2003091914480348570840> [lesedato 22.12.09]
- Tønnesson, J.L. 2008: Lærebokhistorie: en topografisk analysemodell. I: Skjelbred, D. og Aamotsbakken, B. (red) 2008: *Norsk lærebokhistorie – en kultur- og danningshistorie*. Oslo: Novus forlag
- Utdanningsdirektoratet. 2008. *Læreplan i norsk*.
<http://www.uttanningsdirektoratet.no/grep/Lareplan/?laereplanid=1001576&visning=2&ho=1001579> [Lesedato 5. Mars 2010]
- Varkøy, Ø. 1997: *Hvorfor musikk? – en musikkpedagogisk idéhistorie*. 2. utg. Oslo: Ad Notam Gyldendal
- Varkøy, Ø. 2000: *Musikk for alt (og alle). Om musikksyn i norsk grunnskole*. Avhandling for dr.art.-graden. Institutt for musikk og teater, Universitetet i Oslo
- Varkøy, Ø. 2003: *Musikk – Strategi og lykke Bidrag til musikkpedagogisk grunnlagstenkning*. Cappelen akademisk forlag
- Varkøy, Ø. 2004: Menneskesyn. En sentral faktor i utviklinga av et musikkpedagogisk verdigrunnlag. I Johansen, G., Kalsnes, K. og Varkøy, Ø. 2004: *Musikkpedagogiske utfordringer. Artikler om musikkpedagogisk teori og praksis*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag
- Varkøy, Ø. 2008: Begrunnelser for allmenn musikkundervisning i idéhistorisk belysning. I Nielsen, F. V. 2008: *Hvorfor musik?: begrundelser for en almen musikundervisning*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet
http://www.dnmpf.dk/Konferencer/hvorfor_musik/Konferencerapport_Hvorfor_Musik.pdf
[lesedato 28.februar 2010]

Vindenes, N. 2008: Notar i praksis. Fernando Sor: Op.35, No.4. i Nyrnes, A og Lehmann, N. red. 2008: *Ut frå det konkrete. Bidrag til ein retorisk kunstfagdidaktikk*. Oslo: Universitetsforlaget

Wikien, <http://musikkrom.wikispaces.com/> [lesedato 05.03.10]

Wikipedia, CpdL.org (u.å) <http://www2.cpdL.org/wiki/index.php/Canons> [Lesedato 05.03.2010]

Yin, R 2004: *Case Study Research: Design and Methods*. Third Edition. Applied Social Research Methods Series, Vol 5. London: Sage Publications

Zzzebra.de. <http://www.labbe.de/liederbaum/index.asp> [lesedato 05.03.10]

Aamotsbakken, B. 2007: Pedagogiske intertekster. Intertekstualitet som teoretisk og praktisk begrep. I Knudsen, S.V. mfl. 2007. *Tekst i vekst. Teoretiske, historiske og analytiske perspektiver på pedagogiske tekster*. Oslo: Novus forlag

Aamotsbakken, B. 2008: The Pedagogical Text – an important element in the textual world? Reflection on the concepts of ‘text’, ‘context’ and ‘literary culture’. *Designs for learning* Volume 1 Number 1 http://www.designsforlearning.nu/08/no1/no1_08_aamotsbacken.pdf

Aamotsbakken, B. (2009): The Design of the Reader in Educational Settings I: Knudsen, S.V. og Aamotsbakken, B. 2009: The Design of the Reader in Educational Settings. I: *Designs for learning* vol 2. http://www.designsforlearning.nu/09/no1/DFL_0109_aamotsbakken_knudsen.pdf [lesedato 27.01.10]

Åndsverksloven, Lov av 12.05.1961 nr 2 med endringer av 2009, <http://www.lovdatab.no/all/nl-19610512-002.html> [lesedato 28.02.10]

Aasen, J. 2004: *Pedagogisk filosofi. Forstudie. Del I: Den klassiske greske antikken*. Høgskolen i Hedmark, http://fulltekst.bibsys.no/hihm/rapport/2004/04/rapp04_2004.pdf [lesedato 1.12.2009]

Læreplaner, eldre

1922: Normalplan for folkeskolen. Kristiania: J.M. Stenersens forlag

1939: Normalplan for byfolkeskolen. KUD. Oslo: Aschehoug

1960: Læreplan for forsøk med 9-årig skole. KUD. Forsøksrådet for skoleverket. Oslo: Aschehoug

1974: Mønsterplan for grunnskolen. KUD. Oslo: Aschehoug

1987: Mønsterplan for grunnskolen. KUD. Oslo: Aschehoug

1996: Læreplan for grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring. Oslo: Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Nasjonalt læremiddelsenter

VEDLEGG

Vedlegg 1 Bilde av nettsida "Musikkrom"

Musikkrom

[home](#)
[Protected](#)
[page](#)
[discussion](#)
[history](#)
[notify me](#)

[Home](#)
[Innhold/index](#)
[Romplan](#)
[Entré](#)
[Eksterne ressurser](#)

Velkommen til "Musikkrom"

- Et ressurssted i musikk på nett!

Klikk på bildet for å se en større oversiktsplansje.

Bildet: Sacred Harp Singing and Dinner on the Grounds" av Bethanne Hill. [Sacred harp singing](#)

Disse sidene er laget som et visningsprosjekt og ressurssted for deg som har lyst til å bruke nettbaserte musikkressurser i skolen. Nettstedet er som et hus med mange rom. Her vil du finne en rekke steder med ulike former for kunnskap innenfor musikkfaget.

Klikk på bildet for en større oversiktsplansje, eller klikk på valget "Romplan" i navigeringsmenyen til venstre.

Det nyeste på nettstedet er prosjektet *Rundsanger og kanon*, som du finner i "Mediateket". Det er her laget en [digital sangbok](#) med ca 200 kanonsanger i tekst, noter og melodi. Du kan lese om prosjektet og den digitale sangboka på [Hovedsiden for Rundsanger og kanon](#).

Bak titlene i [den digitale sangboka Rundsanger og kanon](#) finner du notebilder, sangtekster, innspilte melodier og du kan lytte til enkle innspillinger av sangen framført med enkel stemme og flerstemt i kanon.

I mediateket kan du lese om utviklingen av flerstemt sang, sangbøker og bruken av kanon i [sangbokbasen - om kanon](#). Her finner du også ulike veier inn i stoffet, enten du ønsker å finne sanger etter tema, eller vil lete alfabetisk i titler.

På nettsidene kan du også få [tips om gjennomføring](#) og [hvordan du avslutter kanonsang](#).

Et tips: Skift til en annen browser/nettleser dersom lyd-klippene ikke fungerer.

Musikkrom:

- [Home](#)
- [Innholdsfortegnelse](#)
- [Romplan](#)
- [Entré](#)
- [Informasjonstavla](#)
- [Første etasje](#)
- [Mediateket](#)
- [Auditoriet](#)
- [Elevrom](#)
- [Kunnskapsbasen](#)
- [Lærerværelset](#)
- [Filosofiloftet](#)
- [Annekset](#)

Det er foreløpig ikke åpnet for skrive-tilgang for andre enn administrator, men alle har allmenn lese- og lyttetilgang.

Romplan En oversiktsplansje over nettstedet	Entré En kort beskrivelse av rom og valgmuligheter	Informasjonstavla Bakgrunn, formål og muligheter	Første etasje Om sang, musikk og kropp	Auditoriet En digital sangbok m lyd
Elevrom Morsomme saker og oppgaver	Kunnskapsbasen Musikkens grunnelementer, musikkhistorie	Lærerværelset Læreplaner og planlegging	Filosofiloftet Et essay om musikk	Annekset Eksterne linker og ressurser
Mediateket Om og med kanonsanger				

Nettstedet er opprettet av Siri Randem

Sist oppdatert 14. februar 2010

[Help](#) · [About](#) · [Blog](#) · [Terms](#) · [Privacy](#) · [Support](#) · [Upgrade](#)

Contributions to <http://musikkrom.wikispaces.com> are licensed under a [Creative Commons Attribution Share-Alike 2.5 License](#).
Portions not contributed by visitors are Copyright 2010 Tangient LLC.

NB! Bildet fremtrer litt annerledes på skjerm pga formatet.

Vedlegg 2 Bilde av "Hovedsiden for Rundsanger og kanon" (wiki)

Musikkrom

guest · [Join](#) · [Help](#) · [Sign In](#) · [wikispaces](#)

☆ Index for Rundsanger og kanon Protected page discussion history notify me

Actions
[Join this Wiki](#)
[Recent Changes](#)
[Manage Wiki](#)
 [Search](#)

Navigation
[Home](#)
[Innhold/index](#)
[Romplan](#)
[Entré](#)
Informasjonstavla:
[Om nettstedet](#)
[Bakgrunn](#)
[Utviklingsmuligheter](#)
[Øvingsrommet](#)
Første etasje:
[Om musikk](#)
[Om å synge](#)
[Om hørsel](#)
[Om lyd](#)
[Om talespråket](#)
[Oppvarming](#)
[Autogen trening](#)
Mediateket:
[Rundsanger og kanon - hovedsiden](#)
[Sangbokbasen - om kanon](#)
[Sangtitlene](#)
[Kanonlanger etter tema](#)
[Rundsanger og kanon - sangboka](#)
Auditoriet:
[Siris digitale sangbok](#)
Kunnskapsbasen:
[Musikkhistorie](#)
[Musikkens grunnelementer](#)
[Instrumenter](#)
Lærerværelset:
[Læreplanarbeid](#)
[Musisering](#)
[Komponering](#)
[Lytting](#)
[Dansevirksomhet](#)
[Vurdering](#)
Elevrom:
[Morsomme saker](#)
[Dans og danseevideoer](#)
[Oppgaver](#)
Filosofiloffet:
[Musikkhistorien er ei ku](#)
Annekset:
[Eksterne ressurser](#)
[Musikalsk ordbok](#)
[Digitale sangbøker](#)
[Refleksjoner](#)
[Om å skrive skjermtekster](#)
[Forslag](#)
[Litteratur](#)

		Rundsangbloggen
	Hovedsiden for sangboka <i>Rundsanger og kanon</i>	
	<p>Hei!</p> <p>Du har nå kommet til hovedsiden for den digitale sangboka <i>Rundsanger og kanon</i>. Som navnet peker på, er det her samlet en rekke kanonsanger fra ulike tider og steder. Her ønskes du velkommen, kan lese mer om motivasjonen for prosjektet, og se en kort introduksjonsvideo (kommer). Les mer...</p>	
	<p>Om Rundsangprosjektet</p> <p>Her kan du lese om bakgrunnen for denne nettbaserte antologien med over 180 sanger. Til prosjektet hører en refleksjonsblogg som dokumenterer prosessen og framdriften i arbeidet med prosjektet. Du finner refleksjonsbloggen her...</p>	
	<p>Musikkfaglig legitimering</p> <p>Musikkfaglig legitimering dreier seg om de begrunnelser og argumentasjon man kan gi for de valg man tar innenfor musikkfaget, eller også, som her, spesifikt for sangboka her og dette digitale prosjektet. Du kan lese mer her...</p>	
	<p>Rundsanger og kanon - sangbokbasen</p> <p>Her finner du sangbokbasen med:</p> <ol style="list-style-type: none"> Oversikt/innholdsfortegnelse over alle sangene i den digitale nettsangboka <i>Rundsanger og kanon</i>. Bak titlene er lydfiler og notebilder. Sangbokas historie i verden og i Norge Utviklingen av flerstemt sang generelt og i Norge Hvordan du kan lage en kanon. Se siden... 	
	<p>Kanonlanger etter tema</p> <p>Her finner du en hovedside der sangene er kategorisert etter tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> Sanger om det å synge og danse Sanger om natur Sanger om dyr, fugler og insekter Sanger om kjærlighet og vennskap Sanger om tiden Samnger om humor Sanger om været Sanger om årstidene Sanger om å hilse Kanonlanger om litt av hvert Religjose kanonsanger 	
	<p>Tips og bruk</p> <p>Hvis du ikke har jobbet mye med kanonsanger tidligere kan disse sidene gi deg informasjon og tips til metodiske tilnærminger når du skal ta sangene i bruk. Se siden...</p> <p>Hvordan avslutte en kanon?</p>	
	<p>Ressurser</p> <p>Her finner du en oversikt over bøker og nettsressurser der du kan finne kanonsanger.</p>	

[Help](#) · [About](#) · [Blog](#) · [Terms](#) · [Privacy](#) · [Support](#) · [Upgrade](#)
 Contributions to <http://musikkrom.wikispaces.com> are licensed under a [Creative Commons Attribution Share-Alike 2.5 License](#).
 Portions not contributed by visitors are Copyright 2010 Tangient LLC.

NB! Bildet fremtrer litt annerledes på skjerm pga formatet.

Vedlegg 3 Bilde av siden "Sangbokbasen for Rundsanger og kanon"

Musikkrom

[Join this Wiki](#)
[Recent Changes](#)
[Manage Wiki](#)
 [Search](#)

[Home](#)
[Innhold/index](#)
[Romplan](#)
[Entré](#)
Informasjonstavla:
Om nettstedet
Bakgrunn
Utviklingsmuligheter
Øvingsrommet
Første etasje:
Om musikk
Om å synge
Om hørsel
Om lyd
Om talespråket
Oppvarming
Autogen trening
Mediateket:
Rundsanger og kanon - hovedsiden
Sangbokbasen - om kanon
Sangtitlene
Kanonsanger etter tema
Rundsanger og kanon - sangboka
Auditoriet:
Siris digitale sangbok
Kunnskapsbasen:
Musikkhistorie
Musikkens grunnelementer
Instrumenter
Lærerværelset:
Læreplanarbeid
Musisering
Komponering
Lytting
Dansevirksomhet
Vurdering
Eleвроm:
Morsomme saker
Dans og danseevideoer
Oppgaver
Filosofiløftet:
Musikkhistorien er ei ku
Annekset:
Eksterne ressurser
Musikalsk ordbok
Digitale sangbøker
Refleksjoner
Om å skrive skjermttekster
Forslag
Litteratur

guest · [Join](#) · [Help](#) · [Sign In](#) · [wikispaces](#)

[Rundsanger og kanon](#)
Protected
page
discussion
history
notify me

Hovedsiden	Sangbokbasen for Rundsanger og kanon	Rundsangbloggen
	<p>Velkommen til sangbokbasen for kanonsanger!</p> <p>Her finner du mer enn 150 sanger i tekst, noter, videoer og sanginnspillinger.</p> <p>Om opphavsrettigheter</p>	
	Sangboka Rundsanger og kanon <p>Når du klikker på sangtitlene kommer det fram en side for hver sang som viser notebildet, melodien og sangstemmen for hver sang. Du kan se notene og lytte til melodien. Du vil også kunne lytte til sangen slik den lyder flerstemt.</p> <p>Sanger etter tema</p> <p>Her finner du sangene i kanonprosjektet samlet etter tema.</p> <p>Du bør bruke Internet Explorer hvis du skal bruke lydfilene. Mozilla kutter lyden etter 3 sekunder. Du kan bruke Quick time Player for avspilling.</p>	
	Hva er en kanon? <p>En kanon er en sang som vi synger flere ganger etter hverandre, sammen med andre som starter å synge det samme verset og den samme melodien, bare på forskjellige steder i den samme sangen. Det dreier seg om imitasjon.</p> <p>Les mer...</p>	
	Hva er flerstemt sang? <p>Ordet flerstemt henviser i sin enkleste betydning til det at flere stemmer synger samtidig, eller når flere instrumenter klinger samtidig. I musikkteorien betyr likevel "flerstemt" noe mer. Les mer...</p>	
	Flerstemt sang i Europa - historikk <p>Den musikalske utviklingen i Europa kan ses på som et tre med mange retter.</p> <p>Les mer...</p>	
	Flerstemt sang i Norge - historikk <p>De tidlige sangbøkene i skolen hadde få, om ingen, kanonsanger med. I Mads Bergs sangbok av 1916 finner vi bare én slik sang, det er "Dei gamle fjell". Her er den notert med to stemmer. I 1940 finner vi 5 kanon, eller ekkosanger som de først ble kalt, i Mads Bergs sangbok. I 1967 finner vi hele 18 kanon.</p> <p>I Edv. Gunnengs Metodisk sangbok av 1922 finner vi til sammenligning 5 kanonsanger, hvorav bare 3 er notert som kanon. I utgaven av 1962 er antallet økt til 7, hvorav 5 er notert som kanon. Lars Særaas sine sangbøker fra 1960-tallet har ca 20 kanon. Hva kunne være grunnen til at det var så få kanonsanger i de tidlige skolesangbøkene? Les mer...</p>	
	Hvordan lage en kanon? <p>En kanon kan skrives ved hjelp av bare noen få regler eller prinsipper, hvis du har notepapir eller et noteskrivingsprogram på pc, for eksempel programmet finale notepad</p> <p>Les mer...</p>	
	Sangboka i verden - historikk <p>Helt fra de tidligste tider og fram til vår tid har det vært et behov for å notere ned melodier og tekster i det vi i dag kaller sangbøker. Måten man løste problemet på var forskjellig fra tid til tid og sted til sted.</p> <p>Les mer...</p>	
	Sangboka i Norge - historikk <p>Den eldste nedskrevne sangen i Norden er funnet i Codex Runicus, et manuskript fra ca år 1300. Manuskriptet er håndskrevet og inneholder tidlige danske lovtokster. Den er skrevet i runer.</p> <p>Les mer...</p>	
Hovedsiden		Rundssangbloggen

[Help](#) · [About](#) · [Blog](#) · [Terms](#) · [Privacy](#) · [Support](#) · [Upgrade](#)
Contributions to <http://musikkrom.wikispaces.com> are licensed under a [Creative Commons Attribution Share-Alike 2.5 License](#).
Portions not contributed by visitors are Copyright 2010 Tangient LLC.

Bilde av innholdsfortegnelsen. NB! Bildet fremtrer litt annerledes på skjerm pga formatet.

Vedlegg 4 Bilde av siden ”Sangboka Rundsanger og kanon” på nett

Musikkrom

quest Join Help Sign in wikipaces

discussion history notify me

page

Protected

Sangboka Rundsanger og kanon

Rundsanger og kanon

Digital sangbok

Her er oversikten over alle sangtittlene i antologien. Du finner noter, tekst og lydspor bak hver link.

A

A [boat unto the ferry](#)
ABC-kanon
A round is a circle
Aftenklokken
Aftenklokken ringer
Aftenklokken slår
Ah poor bird
All into service
Alle caccia
Alleluia
Alt er bare trist og lei
Avor og gammen
A ram sam sam
Are you sleeping
Aurora Borealis
Ave Maria

B

Beaux yeux
Bird deg ein blomkrans
Birthday Round
Blinka lilla stjerna där
Blås min vind
Brann i Tuddal
Bravo bravisimo
Buon giorno
Buona sera
Bursdagskanon
Bælets flammer

C

Caffe trinkt nicht
Carillon
Chairs to mend
Che bai contento
Christmas is coming
Christmas kanon
Come follow follow

D

Dagen endt er
Dagen er min
De Bezeem
Del gamle fjell
Den muntere frosken
Den usynlige rosen
Det er en ros
Det regner på jorda
Die liebe Mezeit
Die Nachtigall
Die Sonne scheint
Ding dana
Din don
Dona nobis pacem
Do re mi
Durakalan

E

Early to bed
Ein Stumm
Ekte-kanon
En vakker dag

F

Fader Jacob
Fanfare
Faravell/Farvel
Fidele låter
Fest hos frosken
Flamme empor
Framåt

G

Gjeken i skogen
Glade gode
Glatt framåt
Glad deg ved livet
Glide along
God morgen kanon
Good natt
Good night
God has created
Go to Joan Glover
Good humor
Grasshoppers three

H

Halleluja
Harmoni-kanon
Hoi på deg
Hoi på
Heja
Her er kvelden
Heldig ein sommardag
Hesten traver /Horse to trot
Hestehov og levestann
Heut kommt
Heut ist ein fest
Hey ho
Himmel und Erde
Hipp hurra
Hutanu Koi
Hunden Boff
Hvem vil ha roser
Hvordan en værst er
Herer du fugler
Her vi synger
Her sønnemind

I

Ilumina oculos meos
Im Arm der Liebe
Im Mai
In dulci Jubilo
Invisible Fox the
Ive been to Harlem

J

Ja den som
Jack Boy
Jeg gikk meg ut
Jeg går i solen
Jubilate Deo
Julekanon
Jul jul, vi vil ha grat
Julemat

K

Kamerater opp til sang
Katteauten
Kjelt hurra
Kjelt så sad i lyven
Klokke ringer
Klokkene i Harlem
Knaake knaake
Knusper knusper
Kom afton
Kom nå mine geiter
Kom og syng
Kom skal vi danse
Kom skal vi syng
Kommt und lasst uns
Kookabura
Kunne jeg deg bare nå
Kveldsfred
Kvallsong
Kveldssong

L

La oss juble
Land of the Silver Birch
Latterkanon
Lasse og skrive
Let the sound
Let us sing
Little sete barnet sove
(Suze naanje)
Luvligt klinger
London's burning
London Bridge
Lovely evening
Låt oss dansa

M

Martin lieber Herre
Mannen og kua
Med lilla
Mein Hahn ist tot
Miau
Mi Gallo
Min kano
Moi-sang
Morgensola
Morgensolen
Morgenkanon
Morgenstund
Music makes glad
My cow
My Dame
My Goose
My paddle's keen
Myggen danser

N

Natten
Night winds
No sola fell
Now all the woods
Now good night
Nu er solen kommet
Nu vakna du som sover
Nå er det vår igjen
Nå vil vi alle syng

O

Oaken leaves
Ofte synes verden
Oh my love
Old Arham
Oppveimingskanon
Opp kamerater

P

Plato
Posten kommer

R

Ren skjorte
Reven og rotte og grisen
Rosa
Rounds
Row your boat
Rundt bålet

S

Sancius
Sangens fugler
Sanza te
Septembermorgen
Ser du sola
Shalom chaverim
Sine musica
Si farci
Sing with thy mouth
Sjå god morgen
Skogkanon
Skoger
Skolekanon
Sol går ned
Solens stråler
Solen har stått opp
Sove sove
Stem naa alle i
Stetone
Store klokker
Sumer is acumin in
Suze naanje
Støve støve stenegård
Stem opp en munter sang
Sweet music
Syng kanon med oss

T

Talia kanon
Takk for maten
Tanana er min venn
The Canoe Song
The cuckoo
The frogs
The hat he loves
The invisible fox
The little bell
The new moon
The swan sings
The women
There was an old man
Three blind mice
Three blind mice
Ravenscroft
Twinkle twinkle little star
Tombai
Tre små mus
Turn again Whittington

U

Ubi sunt gaudia
Une Grenouille

V

Vennskapskanon
Vent frais
Viva la musica
Vi reier
Vaarkanon
Våren har kommet

W

Wachet auf
Wach und w
Were La little bird
Were on the upward trail
White Coral Bells
White sand and grey
sand
Who'd buy my roses

Y

Yule

Z

Z-AE
Zum gali gali

Ø

Ø-A
Åa du som metter
Aster har du
kommit

A-kanon B-kanon C-kanon D-kanon E-kanon F-kanon G-kanon H-kanon I-kanon J-kanon K-kanon L-kanon M-kanon N-kanon O-kanon P-kanon Q-kanon R-kanon S-kanon T-kanon U-kanon V-kanon W-kanon X-kanon Y-kanon Z-AE-kanon Ø-A-kanon

Laest ned gratis Quick time player for å bruke avspiller

Hovedsiden for kanon

Sangbokbasen for kanon

Kanonsanger etter tema

Rundsangbloggen

WordPress

Help About Blog Terms Privacy Support Upgrade

Contributions to <http://musikkrom.wikispaces.com> are licensed under a Creative Commons Attribution Share-Alike 2.5 License. Portions not contributed by visitors are Copyright 2010 Tangient LLC.

NB! Bildet fremtrer litt annerledes på skjerm pga formatet.

Vedlegg 5 Bilde av bloggen "Rundsanger og kanon" på wordpress.com

[Forside](#)
[Velkommen](#)
[Om rundsangbloggen og innholdet](#)
[Musikkfaglig legitim](#)

[Arbeidsmåter og tips om bruk](#)
[Oversikt over innhold - Sangbasen](#)
[Hva er en kanon?](#)

[Sangsamlingen - sangtitler](#)
[Alfabetisk søk](#)
[Tematisk inndeling](#)
[Om opphavsrett](#)
[Ressurser](#)

RUNDSANGER OG KANON

Feeds: Innlegg Kommentarer

En digital sangbok med mer enn 180 sanger i tekst, noter og melodi.

En kanon, en sirkel; en sirkel av sang.
Faller på plass når vi er i gang.
Noter flyr som skyer i vind,
som bror og søster
jager de hverandre inn i ...

En digital sangbok

november 28, 2008 av sirran

Rundsanger og kanon er en digital sangbok i bloggformat. Bloggen er integrert med wikien [musikkrom](#). Her finner du kanon og rundsanger fra mange tider og steder i tekst, melodi og sang.

"Hver fugl synge med sitt nebb!" Mads Berg (1933:XIX)

En kanon er en sang som vi synger flere ganger etter hverandre. Alle stemmene synger det samme musikalske temaet, men starter å synge på ulike tidspunkter i melodilinja. Slik skapes flerstemte klanger.

Du kan lese mer om [kanon](#) på denne bloggen, eller lese mer på wikien "musikkrom" [her](#).

En rundsang er også en kanon; det er en uendelighetskanon som bare fortsetter og fortsetter. Lytt til innspillingen: [Rounds](#).

Notert og tegnet av Siri Randem

Rounds
by John Forster & Tom Chapin
© 1988 Limousine Music Co. & The Last Music Co. (ASCAP)

Se [den samlede oversikten](#) over alle kanonsangene og finn tekst og melodi til hver sang, eller let alfabetisk og finn notebilde med lydfiler:

[Kanon A](#) [Kanon B](#) [Kanon C](#) [Kanon D](#) [Kanon E](#) [Kanon F](#) [Kanon G](#) [Kanon H](#) [Kanon I](#) [Kanon J](#) [Kanon K](#) [Kanon L](#) [Kanon M](#) [Kanon N](#) [Kanon O](#) [Kanon P](#) [Kanon R](#) [Kanon S](#) [Kanon T](#) [Kanon U](#) [Kanon V](#) [Kanon W](#) [Kanon Y](#) [Kanon Z](#) [Kanon Å](#)

Publisert i Uncategorized | [Leave a Comment »](#)

RUNDSANGER OG KANON

Her finner du en sangbase med ca. 180 -200 kanon- og rundsanger i tekst og melodi, med notebilder, tekster og lyttefiler.

SIDER I BLOGGEN

- Velkommen
- Om rundsangbloggen og innholdet
- Musikkfaglig legitimering
- Arbeidsmåter og tips om bruk
- Oversikt over innhold - Sangbasen
- Hva er en kanon?
- Sangsamlingen - sangtitler
- Alfabetisk søk
- Tematisk inndeling
- Om opphavsrett
- Ressurser

SISTE POSTER

En digital sangbok

ARKIV

november 2008

LOG IN

- Logg inn
- Entries RSS
- Kommentar RSS
- WordPress.com

BLOGROLL

- Fagblogg
- Rundsanger og kanon - prosjektet
- Sangboka Rundsanger og kanon

Blogg på WordPress.com.

Tema: Mistylook ved Sadish

NB! Bildet fremtrer litt annerledes på skjerm pga formatet.

Vedlegg 6 Forespørsel om tillatelse/samtykke

Fra: Siri Randem <siriran@online.no>;
Dato: 17. februar 2009 08:08
Til: info@tomchapin.com <info@tomchapin.com>;
Emne: Permission to use one of Tom Chapin's songs in a Master's Degree Thesis in Norway?

Siri Randem
Reirveien 10
3185 Skoppum

Dear Sirs and Madam,

Inquiry about obtaining permission to use the round "A round is a circle" by Tom Chapin and John Forrester in a Master Thesis Project on Educational Texts in Norway

I am a master student at Vestfold University College in Norway. I am currently writing a Master Thesis on the subject of Educational (pedagogical) Texts, more specifically on the subject of rounds and canons. The thesis is combined practical and theoretical, and as my main focus of interest is the difference of the songbook as a text in a digital production compared to an ordinary "textbook", I am required to produce and present examples of such "books" both on the net and on paper (in Norwegian).

During this work I have come across Tom Chapin's and John Forrester's round "A round is a circle". I would like to use this song as my starting point in my material, and would like permission to use the song in my project, as it is in my opinion, a perfect pedagogical text.

I have also translated the song into Norwegian and made a simple recording of the song here (for educational purposes only): <http://musikkrom.wikispaces.com/file/view/around-sang-ny-flerstemt.wav>

I am currently working on testing out an exam presentation digitally, as presented here in a blog: <http://sirran.wordpress.com/>

My purpose in writing to you, then, is to ask permission to publish this round in my master's project as suggested.

If this request can't be answered by you, would you please direct me to the proper channels?

Yours sincerely,

Siri Randem

Vedlegg 7 Samtykke

Fra: Sundance Music <info@tomchapin.com>;
Dato: 17. februar 2009 17:57
Til: siriran@online.no <siriran@online.no>;
Emne: Re: Permission to use one of Tom Chapin's songs in a Master's Degree Thesis in Norway?

Dear Siri,

Tom Chapin and his collaborator John Forster (please note correct spelling) have given permission for your use of "Rounds" (please note correct song title) in your thesis.

Please credit the song as follows:

Rounds

by John Forster & Tom Chapin

© 1988 Limousine Music Co. & The Last Music Co. (ASCAP)

They would love to hear your recording of the song, but your link did not work for us. Can you email a copy of the song? Or send a different link?

Thanks, and good luck.

Claudia Libowitz
Sundance Music
100 Cedar Street
Suite B-19
Dobbs Ferry, NY 10522 USA

Phone / Fax (914) 674-0247

claudia@tomchapin.com

www.tomchapin.com

Vedlegg 8 Svar fra TONO

Det ble tatt kontakt med Tono for å avklare copyrightforhold knyttet til prosjektet. Her er svaret:

----- Original Message -----

From: Erik.Hesselberg@tono.no

To: siriran@online.no

Sent: Wednesday, February 11, 2009 9:21 AM

Subject: Re: musikk på nettt, masteroppg

Hei Gunn Siri

Takk for at du tar kontakt med oss.

Når det gjelder tilgjengeliggjøring av musikk utenfor den private sfære, trenger du en tillatelse fra TONO. Vi forvalter komponist, tekstforfatter og musikkforlags rettigheter og henter inn et vederlag for all vederlagspliktig bruk. Unntaket er verk etter 70-årsregelen, men her må man være oppmerksom på at teksten kan være yngre enn melodien og nye arrangementer kan fortsatt være beskyttet. Ettersom du skal spille sangene selv, trenger du ikke tillatelse fra plateselskap eller utøvende artister.

Våre tariffer avhenger av typen tilgjengeliggjøring, dvs nedlasting, avspilling av hele eller snutter av verk etc. Se her for våre tariffer, de gjelder pr nettsted:

<http://www.tono.no/page?id=59&key=59>

TONO forvalter kun rettigheter til fremføringen av musikken, ikke trykking av noter eller tekst, der må du ta kontakt direkte med forlaget. For mer om denne klareringen, ta først kontakt med Den norske

Forleggerforening:

http://www.clara.no/guide/mursten.html?verk=Lyrikk%2C+sangtekster&bruk=Internettbruk&kn_verk=G%E5&frisok=

Det var litt info til å begynne med, ta gjerne kontakt igjen når du har flere spørsmål, eller ønsker en avtale.

Med vennlig hilsen/Best regards
Erik Hesselberg
Juridisk konsulent/Legal Consultant
Online Media
TONO

Tlf sentralbord: 2205 7200
Tlf direkte: 2205 7214
Telefaks: 2205 7250
Internett: www.tono.no

Vedlegg 9 Svar fra Den Norske Forleggerforeningen

Forespørsel ble sendt foreningen om bruk av spesifikke *nyere* kanonsanger og tekster som falt inn under verneregelen. Under er responsen gjengitt. Teksten må leses nedenfra og opp.

Fra: Siri Randem <siriran@online.no>;
Dato: 12. februar 2009 12:57
Til: Mathias Lilleengen <Mathias.Lilleengen@forleggerforeningen.no>;
Emne: Re: Vedrørende bruk av kanonsanger i Mastergrads prosjekt

Vennligst se bort fra min tidligere henvendelse, da jeg nå har slettet de angjeldene tekster fra mitt materiale.

mvh

Siri Randem

----- Original Message -----

From: Mathias Lilleengen
To: Siri Randem
Sent: Wednesday, February 11, 2009 10:19 PM
Subject: Re: Vedrørende bruk av kanonsanger i Mastergrads prosjekt

Er tekstene utgitt i bøker?

Mvh,
Mathias Lilleengen

--- opprinnelig melding ---

Fra: "Siri Randem" <siriran@online.no>
Emne: Re: Vedrørende bruk av kanonsanger i Mastergradsprosjekt
Dato: 11. februar 2009
Klokkeslett: 18:46:42

Takk for svar!

Tekster er som kjent en viktig del av bøker, og på samme måte er *sangtekster* og *musikknotasjon* viktige deler av alle musikkbøker og sangbøker. Også om de er på nett.

Jeg fikk råd fra Tono om å kontakte dere når det gjaldt forespørsel om copyright i forhold til sangtekstene som jeg har tenkt å bruke. Finnes det særskilte musikkforleggerforeninger som eventuelt kan svare?

Med vennlig hilsen

Siri Randem

----- Original Message -----

From: Mathias Lilleengen
To: 'siriran@online.no'
Sent: Wednesday, February 11, 2009 2:53 PM
Subject: FW: Vedrørende bruk av kanonsanger i Mastergradsprosjekt

Vi driver med bøker, ikke musikk. Du bør kontakte musikkorganisasjoner.

Vedlegg 10 Forespørsel til forlagene

Tilsvarende e-poster som denne til Lunde forlag ble sendt forlagene Wilhelm Hansen Musik-forlag, Cappelen og Aschehoug:

Fra:	Siri Randem <siriran@online.no>;
Dato:	17. januar 2010 13:21
Til:	post@lundeforlag.no <post@lundeforlag.no>;
Emne:	Forespørsel om tillatelse til bruk av kanonsanger i masterprosjekt

Til Lunde forlag

Hei, jeg heter Siri Randem og arbeider med et mastergradsprosjekt i pedagogiske tekster for kommunikasjon og læring ved høyskolen i Vestfold. Mastergradsarbeidet skal være ferdig våren 2010. Jeg skriver om hva som kjennetegner sangboka som pedagogisk tekst, og har i den forbindelse vært interessert i gamle kanonsanger, blant annet dem man finner i Lars Søråas sin sangbok w/ Lunde og Cos forlag i utgaven av 1958. Det er:

Bak plogen
Da Jesusbarnet
Dona Nobis
Fela låter
Gled deg ved livet
God morgen
Hør vel på denne
Hør vi synger
Jeg gikk en kveld
Klokkene små
Kom afton
La oss juble
Lese og skrive
Morgensol om landet
Morgenstund
Sangens fugler
Ser du sola, du Ola
Sol går ned
Stem nå alle i
Våkn opp

Jeg skulle gjerne hatt tillatelse til å bruke/gjengi kanonsangene i eksamensbesvarelsen min. Dette er altså et ikke-kommersielt produkt, og publisering skjer kun i tilknytning til eksamenspresentasjonen. Er det mulig å få tillatelse til å bruke disse sangene?

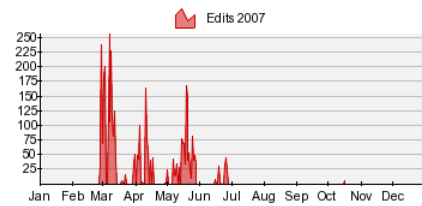
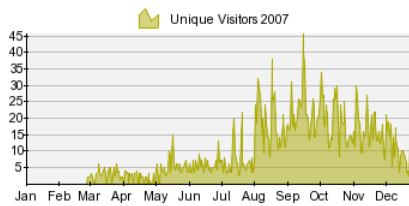
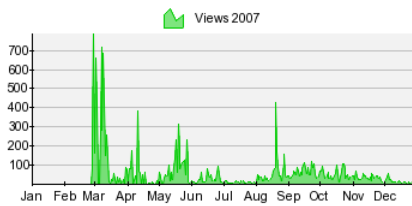
Med vennlig hilsen

Siri Randem

Tillatelse ble gitt fra Lunde forlag. BBC ga tillatelse til bruk av "Singing together" materiale. Wilhelm Hansen Musik-forlag skulle sende meg avtalelisens, men den var ennå ikke mottatt da oppgaven gikk i trykken

Vedlegg 11 Statistikk over wiki pr år

Sammendrag over året 2007 da arbeidet med "Musikkrom" startet

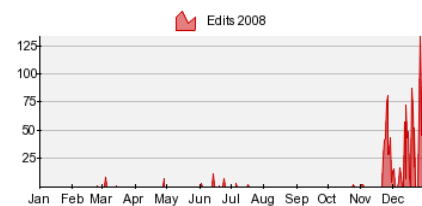
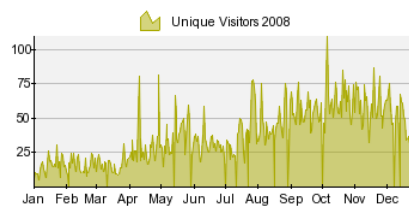
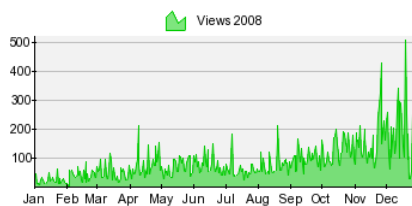

1. Antall sider som er sett

2. Enkeltstående lesere

3. Redigeringer

Sammendrag over året 2008 da masterprosjektet ble startet*

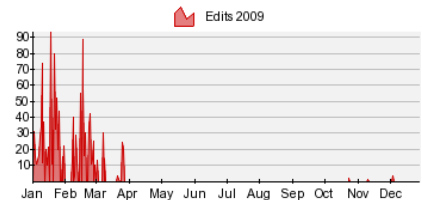
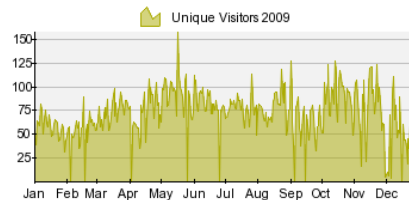
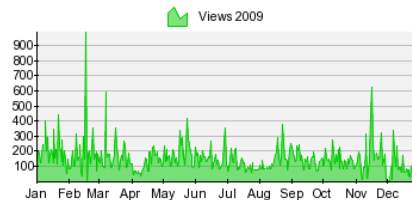
1. Antall sider som er sett

2. Enkeltstående lesere

3. Redigeringer

*På grunn av sykdom ble det stopp i redigeringene, men prosjektet lå fortsatt ute på nettet.

Sammendrag over året 2009*

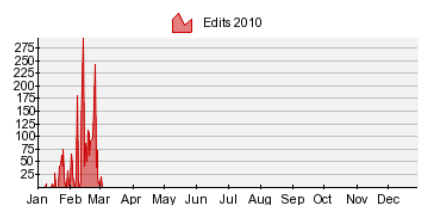
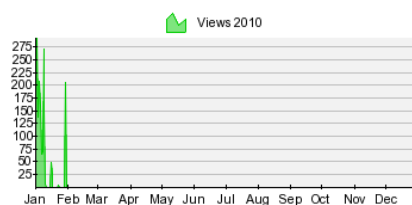
1. Antall sider som er sett

2. Enkeltstående lesere

3. Redigeringer

*På grunn av sykdom ble det stopp i redigeringene, men prosjektet lå fortsatt ute på nettet.

Sammendrag over året 2010

1. Antall sider som er sett

2. Enkeltstående lesere

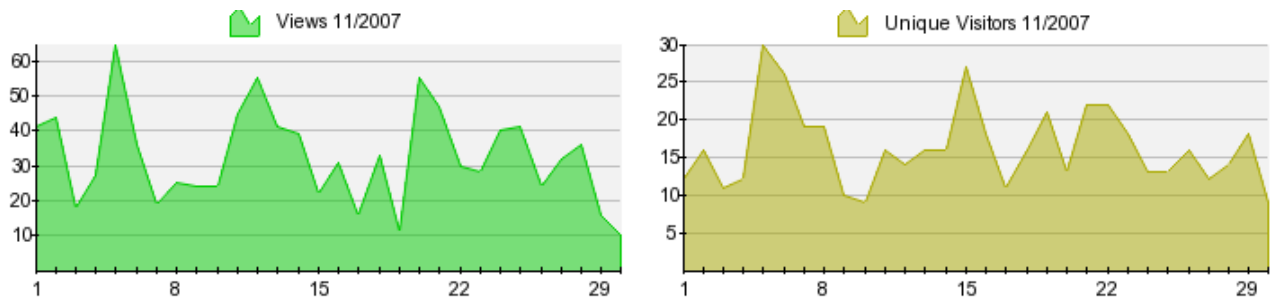
3. Redigeringer

Som man ser er sidene godt besøkt (også i perioder der det ikke er undertegnede som er inne og redigerer).

Kilde: <http://musikkrom.wikispaces.com/space/stats/overview>

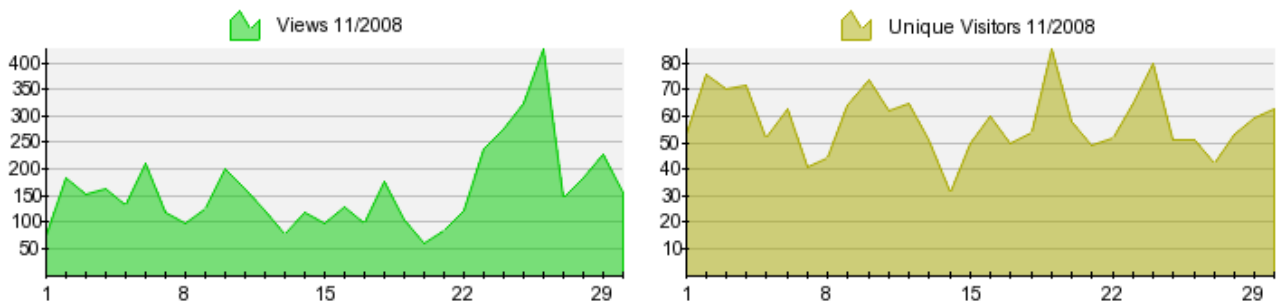
Vedlegg 12 Eksempelstatistikk over wikien "Musikkrom.wikispaces.com"

November 2007

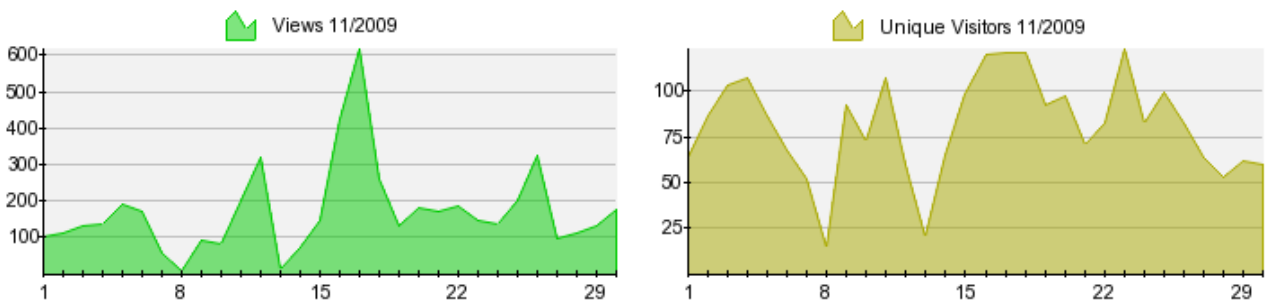
Opp til 60 visninger med opp mot 30 enkeltbesøkende.

November 2008

Opp til 400 visninger med over 80 enkeltbesøkende.

November 2009:

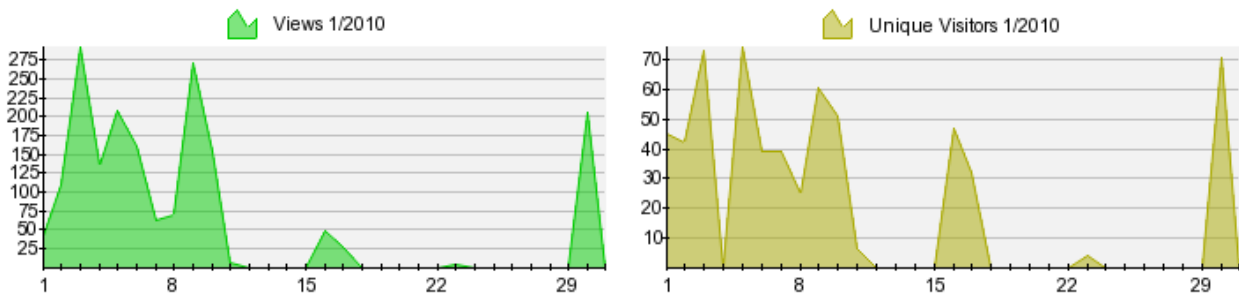

Opptil 600 "visninger" med opp mot 125 ulike seere.

Kilde: <http://musikkrom.wikispaces.com/space/stats/overview>

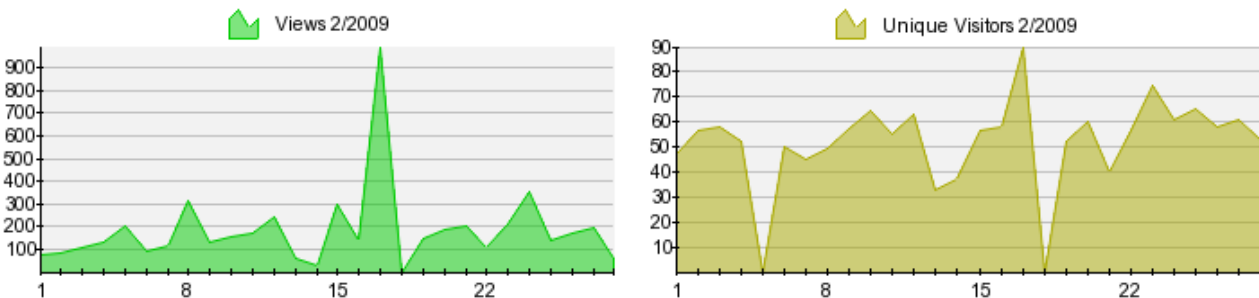
Vedlegg 13 Statistikk over wiki 2010

Januar 2010

Opptil 275 visninger med opp mot 70 ulike besøkende.

Februar 2010

Opptil 900 visninger med opp til 90 besøkende.

Informasjon om treff

I 2007 var det 1751 treff på wikisiden "Musikkrom home" (<http://musikkrom.wikispaces.com/>). I 2008 var det 1891 treff. 2009 var det 2003 treff. Den tidligste sida om kanon som ikke "hører til" mastergradsarbeidet hadde 2434 treff i 2008. Treff på samme side i 2009 var 1777 (<http://musikkrom.wikispaces.com/space/stats/page>).

2009 Summary Set Dates

Page Name	Views
Sanctus	29
Sang	0
sangapparatet	159
Sangboka i Norge - historikk	122
Sangboka i verden - historikk	79
Sangboka Rundsanger og kanon	1551
Sangdanser	31

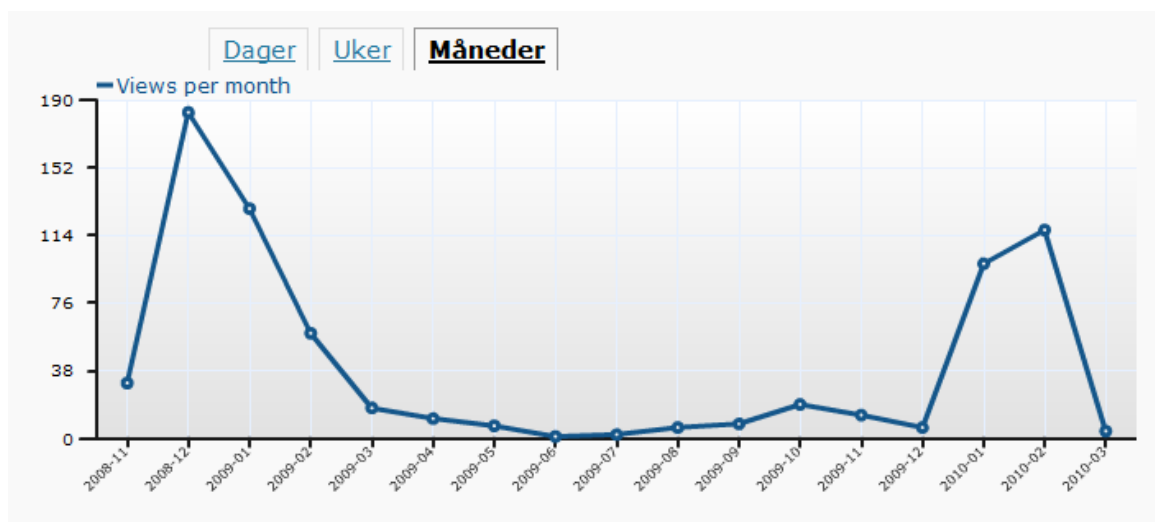
Sangboka Rundsanger og kanon hadde i 2009 hele 1551 treff etter at den ble opprettet. I 2009 ble strukturen på sidene for kanonsangene endret, og siden *Rundsanger og kanon* kom til. For 2009 hadde den 1060 treff. Den 23. februar 2010 ble siden omorganisert på nytt for å lette lesetilgangen. Fram til 4. mars har denne siden så hatt 116 treff.

Det ser også ut til at det er flest treff på kanonsanger som er kjente, f. eks *Mein Hahn ist tot*, som hadde 105 treff i 2009, mens Fader Jacob hadde 52 treff. Til sammenligning var det i

2009 ellers 1022 treff på siden om å synge. På siden om oppvarmingsøvelser var det 3606 treff. Det ser også ut til at folk søker på bestemte emner, for eksempel nettopp oppvarmingsøvelser, antikken eller barokken (<http://musikkrom.wikispaces.com/space/stats/page>).

Vedlegg 14 Statistikk over bloggen "sirran.wordpress.com"

Statistikken viser treff på bloggen pr mnd. fra november 2008 til mars 2010.

Mest besøkt i desember 2008. Oppsving i desember 2009.

Vedlegg 15 Opptelling av kanon i noen av skolens sangbøker

Forfatter	År	Tittel	Kanon	Sum
Nils Baardseth	1907	Sangbok for skolen og hjemmet	Jeg er træt og vil til ro (kun tekst)	-
Mads Berg	1916	Skolens sangbok	Dei gamle fjell (tostemt - ikke kanon)	-
Mads Berg	1933	Skolens sangbok	Dei gamle fjell (tostemt - ikke kanon)	-
Mads Berg	1940	Skolens sangbok	Dei gamle fjell (tostemt) Bind deg ein blomekrans (rundsang) Herleg ein sumardag (rundsang) Morgensola gylne stråler (ekkosang) Klokka ringer (ekkosang)	4
Mads Berg	1945	Skolens sangbok	Dei gamle fjell (tostemt) Bind deg ein blomekrans (rundsang) Herleg ein sumardag (rundsang) Morgensola gylne stråler (ekkosang) Klokka ringer (ekkosang)	4
Mads Berg	1949	Skolens sangbok	Dei gamle fjell (tostemt) Bind deg ein blomekrans(rundsang) Herleg ein sumardag (rundsang) Morgensola gylne stråler (ekkosang) Klokka ringer (ekkosang)	4
Mads Berg	1955	Skolens sangbok	Bind deg ein blomekrans (ekkosang/kanon) Broder Jacob (ekkosang/kanon) Herleg ein sumardag (ekkosang/kanon) Morgensola gylne stråler (ekkosang/kanon)	4
Mads Berg	1967	Skolens sangbok	Dei gamle fjell Bind deg ein blomekrans Bølgene sakte slår Bålet brennmer Dona Nobis Pacem Fader Jacob (kanon) Herleg ein sommardag I'm calling good morning	18

			Med nya visor Morgensolen gylne Opp kam'rater Row, row, row your boat Sov mitt barn sov stille Store klokker sier tikk takk Vinterens mørke og kulde Viva la musica White Coral Bells Å, du som metter liten fugl	
Edv. Gunneng	1922	Metodisk sangbok	Kanon: Aftenklokken slår Grønnkledd og vakker Kjekt hurra Kanonsanger notert enstemmig: Dei gamle fjell Store klokker sier tikk takk	4
Edv. Gunneng	u.å. 9. opplag	Metodisk sangbok for skolen	Kanon: Aftenklokken slår Grønnkledd og vakker Kjekt hurra Morgensolen nå alt stråler Kanonsanger notert enstemmig: Dei gamle fjell Store klokker sier tikk takk	4
Edv. Gunneng	1962	Metodisk sangbok	Kanon: Aftenklokken slår Grønnkledd og vakker Kjekt hurra Morgensolen nå alt stråler Øv nå flittig Kanonsanger notert enstemmig: Dei gamle fjell Store klokker sier tikk takk	5
O. Koppang og K. Koppang	u.å (ca 1920) 1.utgave 1911, revidert	Sangbok for skoler efter klangmetoden. (Med harmoniske stikknoter)	-	-
K. Koppang og O.M. Sandvik	1932	Gymnasiets sangbok	Pere Jacques Senza te	2

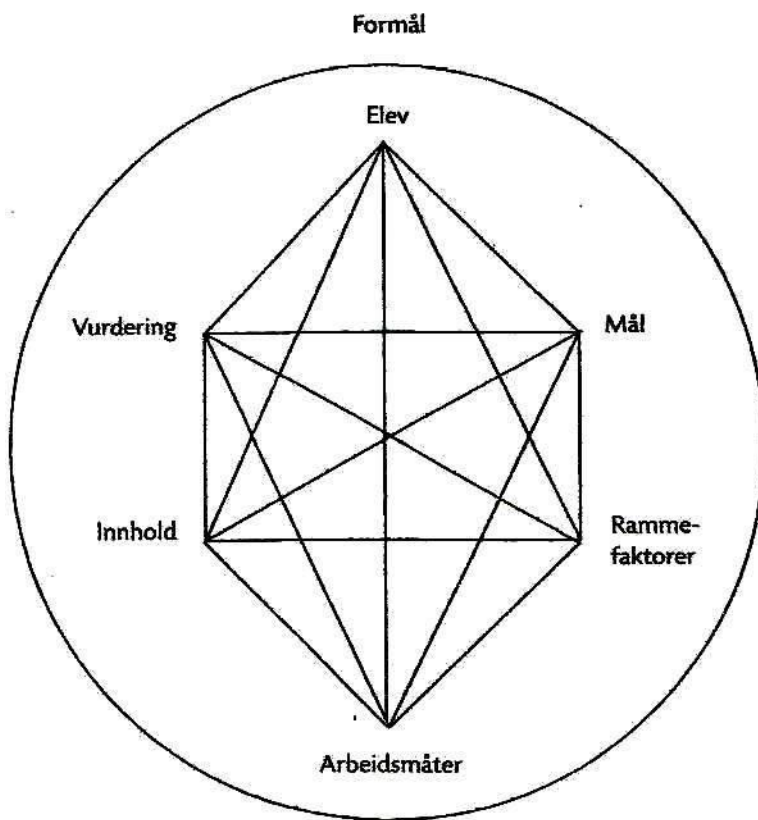
O.M.Sandvik	1962	Sangbok for skoleungdom	Hanen stend på stabburshella Senza te A boat, a boat unto the ferry Kookaburra Hejo Viva la Musica Caffe Sanctus Illumina oculos meos Sumer ist a-cumin in	10
Lars Søråas	1960	Sangboka	Kanon: Bak plogen Da Jesusbarnet Dona Nobis Fela låter Gled deg ved livet God morgen Hør vel på denne Hør vi synger Jeg gikk en kveld Klokkene små Kom afton La oss juble Lese og skrive Morgensol om landet Morgenstund Sangens fugler Ser du sola, du Ola Sol går ned Stem nå alle i Våkn opp	20
Gjermund Hulaas, Rolv Nordal og Hans Stordal	1964	Folkeskolens sangbok II	Da Jesusbarnet lå en gang Dona Nobis Pacem Early to bed Himlen blå seg hvelver Kom nå mine geiter Kom nå venner Kvelden senker seg No går ein dag til kvile Ro, ro, ro, din båt Skynd deg opp Ved sangtimens slutt Vi kjem og ynskjer deg	
Gjermund Hulaas Rolv Nordal	1974	Folkeskolens sangbok II	Da Jesusbarnet lå en gang Dona Nobis Pacem Early to bed Himlen blå seg hvelver Kom nå mine geiter	12

Hans Stordal			Kom nå venner Kvelden senker seg No går ein dag til kvile Ro, ro, ro, din båt Skynd deg opp Ved sangtimens slutt Vi kjem og ynskjer deg	
Kjetil Veia	1963	Spilleboka	Kunne eg deg bare nå Denne song My goose Hør vårvinden suser Willkommen lieber schöner Mai	5
Anne-Kari Aas Eielsen og Helga Kvamme Mykletun	1982	Vår musikk	Morgonsol Sommer kommer Ser du sola Morgon er nær Stem nå alle i Viva la musica Hanen stend på stabburshella Hanen Lokka Ding, dang Stave stave steinegård	
Hilde Njøs m.fl	1998	Norsk sangbok	Dei gamle fjell Dona Nobis Pacem Fader Jacob Hanen stend på stabburshella	
Sølvin Refvik	2000	Alle tiders sangbok 1	Come follow Good morning Vennskapskanon Jubilate Deo Let's sing	5
Thor Bjørn Neby og Arne Olsen	2000	Verden i sang	Blue Moon Cantate domino Dona Nobis Eplemann I like the flowers I morges da jeg vågnede Jula varer lenge Til havs med solfyllda segel Stevtone (Å vil du hava meg) Vårkanon Viva la musica	11
Tom Gravlief	2002	Sang for alle	Aram sam sam Denne sang Ding dang Dona Nobis Pacem	13

			Fader Jacob Hanen stend på stabburshella I like the flowers Jeg gikk en tur på stien Lese og skrive Ro, ro, ro, din båt Shalom chaverim Sommer kommer Tre små mus	
Tormod Bjørnstad og Arve Amsrud	2008	Sang i Norge	Alt kan bli til musikk Anti-jantelov Bele Mama Bind deg ein blomekrans Dei gamle fjell Fader Jacob Gi meg nån' klemmer Hanen stend på stabburshella Kjettå sad i veven	9

Vedlegg 16 Den didaktiske relasjonmodellen

Bjørndal og Liebergs didaktiske relasjonsmodell (etter Engelsen 2006/2009:47)

Vedlegg 17 Relasjonsmodell for sangboka som pedagogisk tekst

(Randem 2010, inspirert av Bjarne Bjørndal og Sigmund Liebergs didaktiske relasjonsmodell av 1978)

MODELL OVER SANGBOKA SOM PEDAGOGISK TEKST

